ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI — FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

4 ноябрь, сешанба 1997 йил №129 (479)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

АНДИЖОН ЭПКИНИ ЭСДИ

Пахтазор мардлар майдони, деб бежиз айтилмаган. Андижонликлар нафақат ўз далаларида балки Жиззах чўлларида ҳам пахта жонкуярлари сифатида ном чиқара олдилар.

Андижон вилоят ҳокимлиги томонидан ташкил этилган ташвиқот-бадиий гуруҳи қатнашчилари қўриқ вилоятга ташриф буюриб, ҳамюртлари жасоратига гувоҳ бўлиб қайтдилар.

Масалан, Жиззах вилоятида пахта тераётган Андижон тумани ҳашарчилари келганларидан буён 600 тонна пахта териб топширибдилар. Суръат бугун ҳам бўшашмаган, ҳар битта ҳашарчи ўртача ҳисобда 30-40 килограммдан пахта термоқда.

Жиззахнинг «Арнасой» ва «Дўстлик» туманларида Андижон вилоятининг турли хўжаликларидан ташриф буюрган бундай марди-майдонлар кўплаб топилади.

Андижонлик санъаткорлар Избоскан, Қўрғонтепа, Балиқчи ва Андижон туманларидан келган ҳашарчи юртдошлари ҳузурида меҳмон бўлдилар.

Муҳаммад ҚОДИР.

ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ МЕҲНАТКАШЛАРИГА

Азиз қашқадарёликлар!

Пахта тайёрлаш йиллик режасини ўз вақтида адо этиб, республика хирмонига салмоқли ҳисса қўшганингиз билан чин кўнгилдан табриклайман.

Ҳар қарич ери бебаҳо хазина бўлган Қашқадарё воҳасининг ўзига хос табиати, иқлим шароити яхши маълум. Бунинг устига эндигина ўсиб чиққан ғўза баҳорги дўл ва жаладан қаттиқ талофат кўрди. Шунга қарамай, мўл ҳосил етиштириш, ибрат кўрсатиш ҳамманинг қўлидан келавермайди. Сабр-бардошли, иродаси мустаҳкам, эътиқоди баланд инсонларгина бундай юмушларнинг уддасидан чиқади. Сизлар бобокалонларимизга хос меҳнатсеварлик, лафзи ҳалоллик ва мардлик каби фазилатларни намоён этиб, республика бўйича энг кўп 420 минг тонналик хирмон кўтардингиз. Халқона айтганда, эр кишиларнинг ишини қилдингиз.

Бу ғалаба яна шундан далолатки, одамлар астойдил меҳнат қилинса, рўзғор тўкин, мамлакат фаровон бўлишини тўғри идрок этмоқдалар. Улар онгида янгича қарашлар, моддий манфаатдорлик, ерга, юртга эгалик ҳисси тобора чуқур шаклланиб бормоқда.Ислоҳотлар моҳияти ҳам аслида ана шундан иборат. Бошқарувнинг қуйи бўғинидан юқорисигача тартиб-интизом, ҳалоллик қарор топса, агротехника қоидаларига қатъий амал қилинса, деҳқон меҳнатига яраша даромад олса, омбор ҳам ғаллага тўлади, пахта ҳам мўл бўлади. Буни сиз, қашқадарёлик деҳқонлар амалда исбот этдингиз.

Қадрдон дўстларим!

Ҳаётимнинг бир қисми Қашқадарёда ўтгани, танти феълингизни билганим учун бу саховатли заминга ҳамиша фарзандлик меҳри билан қарайман. Бугун барчангизни бағримга босиб, меҳнат зафарингиз билан яна бир бор муборакбод этаман.

Сизларга тинчлик-омонлик, бахту саодат тилайман, буюк аждодларимиз руҳи-поклари доим мададкор бўлсин, Оллоҳ ўз паноҳида асрасин!

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ МЕҲНАТКАШЛАРИГА

АЗИЗ ДЎСТЛАР! ЮРТДОШЛАР!

Пахта етиштириш борасида эришган муваффақиятингиз билан чин дилдан кутлайман. Сизлар кўтарган 250 минг тонналик хирмон бу йил ҳар қачонгидан кўра фидокорона меҳнат қилганингиздан далолат. Сиз эришган марра нафақат моддий, аввалambор катта маънавий аҳамиятга эгадир. Шу боис сизнинг бугунги ютуғингиз айниқса қадрлидир.

Негаки, гуллаб-яшнаган бу муборак заминда қадим замонлардан юксак деҳқончилик маданияти қарор топган. Сизлар қўлга киритган бугунги муваффақият замирида ота-боболаримиз яратган бой анъаналарга таяниб иш юритиш, деҳқончилик маданиятини юксалтириш, одамларнинг руҳини кўтариш, замонавий техника ва технологиядан оқилона фойдаланиш, энг муҳими, ерга меҳр қўйиш, унга нисбатан эгалик туйғусини чуқур ҳис этиш каби фазилатлар мужассам.

Ҳаётга муносабат ўзгариб, янгича тафаккур шаклланаётгани туфайли вилоятда деҳқон меҳнати ва ислоҳотлар ўзининг самараларини бермоқда. Буни қарзга эмас, даромад ҳисобига яшашни одат қилган илғор Пахтачи тумани меҳнаткашлари мисолида яққол кўриш мумкин. Уларнинг ташаббус, изланиш ва тадбиркорликка асосланган иш тажрибаси нафақат вилоят, балки бутун мамлакатда оммалаштиришга муносиб.

Яна бир фикрни катта мамнуният билан сиз азизларга билдирмоқчиман. Қандай оғир кунлар, инжиқ мавсумлар деҳқонлар бошига тушган бўлса ҳам, қандай мураккаб синовлардан ўтган бўлсак ҳам мен ҳеч қачон ўз туғилган ва вояга етган элюртимга, унинг буюк имкониятларига ва келажагига меҳримни, ишончимни дариғ тутганим йўқ.

Қадрли ҳамюртларим!

Сизлар бугун юксак маррани эгаллаб, барчамизни мамнун этдингиз. Меҳнат зафарингиз яна бир бор муборак бўлсин. У ҳар бирингизнинг дастурхонингизга қут-барака олиб келсин янгидан-янги муваффақиятларга руҳлантириб турсин, барчангизга тинчлик-омонлик, эзгу ишларингизда омад тилайман. Яратганнинг ўзи ҳамиша мададкор бўлсин!

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

Вашингтонда Исроил ташқи ишлар вазири Давид Леви ҳамда Фаластин раҳбариятининг вакили Маҳмуд Аббос ўртасида музокаралар бўлиб ўтмоқда. Томонлар кеча — душанба куни Исроил ва Фаластин ўртасидаги можароларни бартараф этиш, Яқин Шарқда тинчлик муаммолари бўйича музокараларни бошладилар. Жаҳон ҳамжамияти бу учрашувдан яхши натижаларни кутаётган бўлса, Фаластин томони Вашингтон музокаралари ҳеч қандай ижобий натижа бермайди, деб ишончсизлик билдирмоқда.

* * *

Францияда бугунга режалаштирилган юк ташувчи машина ҳайдовчиларининг намойиши бекор қилинди. Француз ҳайдовчилари ўзларининг иш ҳақлари жуда камлиги учун иш ташлашга тайёргарлик кўрмоқда эдилар. Ҳайдовчилар касаба уюшмаси елиб-югуриши туфайли, уларнинг иш ҳақлари 5 фоизга кўтарилди.

* * *

Чеченистон маъмурияти мамлакатта келаётган хорижий шахсларни мажбуран рўйхатдан ўтказиш тартибини жорий этди. Чечен раҳбарлари бу ерда одам ўғирлаш ҳамон хавфли тусда эканлиги учун шундай йўл тутмоқдалар. Чечен ички ишлар вазирлиги мутасаддиларининг айтишича, мамлакатта келаётган кишилар рўйхатга олинса, улар билан бирор кор-ҳол рўй берганда, шахсларини аниқлаш осон бўлади. Чечен маъмурлари рўйхатдан ўтишдан бош тортган кишиларни мамлакат ҳудудига киритмасликка қарор берганлар.

* * *

Польшанинг янги ҳукумати — «Бирдамлик» блоки раҳбарлари қўшни давлатлар — Франция ва Германия билан хавфсизлик масалалари юзасидан фикр алмашдилар. Ушбу ҳар икки давлат вакиллари Польша раҳбариятини НАТОга аъзо бўлишга чақирдилар.

* * *

Малайзиянинг Бош вазири Махатхир Муҳаммад Осиёдаги айрим ривожланаётган давлатлар бошлиқларига мурожаат этиб, иқтисодий инқирозга юз тутганликларида уларнинг ўзлари айбдор эканлигини қайд этди. Шунингдек, Махатхир Муҳаммад давлатлар раҳбарларини Осиё мамлакатларидаги валюта инқирозига бартараф этиш йўлида биргаликда ҳаракат қилишга чақирди.

* * *

«Толибон» ҳаракатининг йўлбошчилари Шимолий Иттифоқ раҳбарлари билан учрашиб, музокаралар олиб боришга розилик билдирган. Халқаро ташкилотлар Афғонистондаги қарама-қарши кучларни муросага келтириш учун натижасиз ҳаракатлар қилмоқда эдилар. Толибон томонидан вакил Аҳмад Мутаваккилнинг генерал Абдурашид Дўстум билан учрашишга розилик бергани халқаро ҳамжамиятда катта қизиқиш уйғотди. Аҳмад Мутаваккилнинг бундай муроса йўлига ўтишининг асосий сабаби, генерал Дўстум томонидан 200 нафар толибларни қамоқдан озод қилганлигидир.

* * *

Майямида Куба раҳбари Фидель Кастрога қарши катта намойиш ўтказилди. Бу антиқа намойишда поп ва эстрада мусиқаси юлдузлари кечаси Майями оролидан туриб Куба ороли томонга кучли чироқларни тушириб, Кастрога қарши қўшиқлар айтганлар. Бу намойиш Майямидаги Антикастро демократлар уюшмаси томонидан уюштирилган.

* * *

Чехияда сўнгги йилларда учрамаган жуда катта ўғрилик содир бўлди. Ўғрилар Прага банкидан 34 миллион крон пулни ўмариб кетганлар. Полициянинг айтишича бундай ўғриликнинг фақат устаси фаранглар амалга ошириши мумкин эмиш. Ҳозирча ўғрилар қўлга олингани йўқ.

Жаҳон ахборот агентликлари хабарлари асосида

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1997 йил 4 ноябрдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	55,27
1 Австрия шиллинги	6,35
1 Англия фунт стерлинги	129,66
10 Бельгия франки	21,65
1 Голландия гульдени	39,61
10 Греция драхмаси	2,83
1 Дания кронаси	11,74
1 БАА дирхами	21,10
1 АҚШ доллари	77,49
1 Миср фунти	22,88
1 Ирландия фунти	115,89
1 Исландия кронаси	1,09
10 Испания песети	5,30
100 Италия лираси	4,65
1 Канада доллари	55,08
10 Хитой юани	9,35
1 Қувайт динори	255,96
100 Ливан фунти	5,05
1 Малайзия ринггити	23,85
1 Германия маркаси	44,67
1 Норвегия кронаси	11,00
1 Польша злотийси	22,27
10 Португалия эскудоси	4,38
1 Сингапур доллари	49,83
1000 Туркия лираси	0,42
1 Финляндия маркаси	14,88
1 Франция франки	13,34
1 Швеция кронаси	10,29
1 Швейцария франки	54,97
1 ЭКЮ	88,34
10 Жанубий Корея вони	0,80
10 Япония иенаси	6,46
1000 Россия рубли	13,16
1000 Украина гривнаси	41,33
1000 Беларусь рубли	2,68
1 Эстония кронаси	6,11
1 Латвия лати	133,60
1 Литва лити	19,37
1 Қозоғистон тенгеси	1,03
1 Қирғизистон соми	4,56

***) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.**

Республика биржаларида

Республика кўчмас мулк биржаси ва унинг вилоят бўлимларида ўтган ҳафтада 19 маротаба савдо бўлиб ўтди. Уларнинг 10 таси кимошди, 9 таси биржа савдоларидир. Ҳафта давомида 171 та турли кўчмас мулклар ишбилармонлар ихтиёрига берилди. Уларнинг биржадаги сотув ҳажми 30 млн. 20 минг сўмдан иборат бўлди. Мазкур ҳафтада РКМБ филиаллари ўртасида сотув ҳажми бўйича биржанинг Наманган вилояти биринчи ўринни эгаллади. Наманган вилоятида ҳафта давомида 22 та мулк 8 млн.312 минг сўмга сотилди. Иккинчи ўринни биржанинг Самарқанд вилояти бўлими эгаллади. Ушбу вилоятда ҳафта давомида 5 та иншоот 4 млн. 450 минг сўмга сотилди. Тошкент шаҳри бўлимида эса 5 та мулк 4 млн.349 минг сўмга, Фарғона вилоятида 19 та мулк 4 млн.349 минг сўмга, Қашқадарё вилоятида 33 та мулк 2 млн.898 минг сўмга, Сурхондарё вилоятида 6 та мулк 1 млн.507 минг сўмга, Тошкент вилоятида 14 та иншоот 1 млн.178 минг сўмга, Навоий вилоятида 18 та мулк 1 млн.сўмга сотилди. Ўтган ҳафтада кўчмас мулк биржасида сотилган мулкдорлар ичида энг йирик мулк биржанинг Наманган вилояти бўлимида сотилди. Наманган сайёҳсервис АЖга қарашли Ойдинкўл турбазаси 8 млн.сўмга жисмоний шахс ихтиёрига ўтди. Кўчмас мулк биржасида ўтган ҳафтада бўлиб ўтган савдоларда мулкнинг бошланғич нархига нисбатан сотилиш баҳосининг ўсиш суръати республика бўйича 1,57 баробарни ташкил этди.

***

«Тошкент» республика қимматли қоғозлар биржасида бўлиб ўтган оддий акциялар савдосида 11 та ҳиссадор жамиятлар қатнашди. Улар ўзларининг 99,2 мингта акцияларини сотиб, 22,8 миллион сўмлик маблағга эга бўлдилар. Шу савдода 21 та брокерлик идоралари яхши фаолият кўрсатдилар. Энг катта савдо Тошкент шаҳар «Компрессор» ҳиссадор жамиятида амалга оширилди. Бу жамият 62,3 мингта акцияларини сотилишига эришдилар. Йил бошидан сотилган акциялар ҳажми 1847 миллион сўмни ташкил этди.

***

Республика кўп тармоқли деҳқончилик-саноат биржасида бўлиб ўтган савдо ҳам юқори самарадорликка олиб келди. Таклиф этилган маҳсулотлар сони 200 тадан ошиб кетди. Уларнинг хили 1081 та бўлиб, ҳажми 2 миллиард сўмни ташкил этди. Пахтали нимча ва пиёз уруғига талаб юқори бўлди.

ИККИ ХИЛ МАНЗАРА

1. Аввалги шуҳрат тикланмоқда

Олтмишинчи йилларда Жиззах туманида энг илғор хўжаликлар ҳозирги Ҳамроқул Носиров ва Усар Ҳотамов номли хўжаликлар ҳисобланар эди, — деди ҳамсуҳбатим. — Улардан бири биринчи ўринга чиқса, бироздан кейин иккинчи хўжалик биринчи ўринга чиқар эди. Хуллас, ҳар иккала хўжалик ғолиб пешқадам эди.

Ушбу суҳбат баҳона бўлдию, аввал Ҳамроқул Носиров номли хўжаликка боришга жазм этдим. Хўжалик Жиззах туманида биринчи бўлиб пахта тайёрлаш режасини бажарибди. Қатор йиллар қолоқлик тамғаси тушган хўжалик ҳаётида катта ўзгариш бўлганлигидан мен ҳам қувондим. Демак, аввалги шуҳрат тикланмоқда. Бунинг боиси нимада? Чут қоқиб ўтирган бош ҳисобчи Тошпўлат Нуриддиновдан сўрадим.

— Кўп нарса кадрга боғлиқ экан, — деди бош ҳисобчи. — Саъдулла Абдуллаев хўжалигимизга бошлиқ бўлиб ишга келди-ю, ишда ўзгариш ясай бошлади. Аввало раҳбаримизнинг қадами қутлуғ келди.

— Ҳосил тақдирининг маълум фоизи кузги шудгор пайтида маълум бўлади, деб биламан, — деди хўжалик раҳбари С. Абдуллаев. — Маълумки ўтган йили кузги шудгорга вилоят ҳокими бошчилигида катта эътибор берилди. Ҳар йили шудгор мавсумининг кўкламгача, чигит ерга тушгунча чўзилишига барҳам берилди. Шудгорлаш ноябрь ойида якунланди. Сифатли шудгор учун ҳамма шароитлар яратилди. Мавсум пайти механизаторларнинг кўнгли оиласидан, рўзгоридан тинч бўлди. Уларнинг оилалари ўз вақтида озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминланиб турилди. Механизаторларнинг ўртасида моддий ва маънавий рағбатлантириш ташкил қилинди.

Сув муаммосининг ҳал этилиши ҳам хўжалик аъзоларида меҳнат натижасига ишонч уйғотди. Ўтган йиллар мобайнида сувсизликдан ҳосил беролмаган майдонларга қилинган меҳнат беҳуда кетганди. Чигитнинг униши ғўзанинг бўйлаши, ҳосилга кириши тола сифатини сувга боғлайдиган пахтакорлар учун энг катта муаммо ечим топилганлиги ҳам ишлар унумини кўрсатиб турди. Тўрт жойда канал сувларини баландга кўтариб катта насослар ёзи билан ишлаб турди.

Хўжаликда меҳнатга муносабат ўзгарди. Деҳқонлар кўнглида эртанги кунга ишонч уйғонди. 10 та пахтачилик бригадаси иш меъёрида бориши ҳар ишни даланинг ўзида иш бошида ҳал этилиши учун ҳар бир бригадага мутахассислар бириктирилди. Ғўза туп сонларининг нормада бўлиши таъминланди. Тўла гектардан ҳосил қилинди. Кадрларга нисбатан талаб ва ишонч муҳити вужудга келтирилди. Тажрибали уста пахтакорларнинг маслаҳатига амал қилинди. Йил бошиданоқ оилавий пудрат амалга оширилди. Ер тўлиқ ижарачиларга шартнома асосида тақсимлаб берилди.

Баъзан куннинг қош-қовоғи деҳқонга панд берар экан. Ёққан сел ва дўл туфайли 250 гектар ерда чигитни 2-3 марта қайта экишга тўғри келди. Пахтакорлар қўшимча парвариш туфайли бу майдонлардан ҳам мўл ҳосил олдилар. Жами майдон 3-4 марта сувга қондирилди. Қатор ораларига 87 мартагача ишлов берилди. Бу пайтда И. Исроилов, Т. Юсупов, Т. Ўринов, А. Ҳакимов, У. Жуманазаров сингари механизаторлар баракали меҳнат қилдилар.

Пахта терими олдидан мавсумни уюшқоқлик билан ўтказиш мақсадида қатор тадбирлар ишлаб чиқилди. Режасини барвақт бажара олган бригадалар учун мукофотга гилам қўйилди. Теримнинг дастлабки кунлариданоқ пахтазорларда теримчилар кўп бўлди. Севара Ғаниева, Шафоат Имомқулова, Тўти Ҳакимова, Дилафрўз Абдуллаевалар 4-5 тоннадан пахта терди. Оилавий пудратчилардан Зарҳал Пармонова, Рустам Зуҳуров, Ўктам Нуриддиновлар ўзларига бириктирилган майдонлардан 35 центнердан хирмон кўтардилар ва оила аъзолари билан пахта терим мавсумида сентябрда 8 минг сўм, октябрда 10 минг сўмдан пул олишди.

Хўжалик пахтасининг жами қўлда териб олинмоқда. Топширилган пахта биринчи навга қабул қилинди. 540 тонна пахта уруғчилик учун топширилди. Теримчиларга ҳар 5 кунда терган пахталарнинг пуллари мунтазам бериб борилялти. Аввал килограммига 3,5 сўмдан, октябрь ойида 4,5 сўмдан пахта пуллари вақтида берилялти.

— Ҳалил Очилов, Абдусалом Ҳотамов бошлиқ бригадалар 80 гектаридан ғўза парваришлаб энг кўп 260 тоннадан пахта йиғиштириб олди, — дейди хўжалик раҳбари, — Муса Сарибоев бригадасида ҳосилдорлик гектарига 43 центнерни ташкил этган бўлса, Парда Зиёдов, Дилшод Эгамқулов, Салоҳиддин Шаропов бошлиқ бригадаларда ҳосилдорлик 35 центнерданга тўғри келди.

— 1995-1996 йилларда хўжалик аъзоларидан 4 миллион 87 минг сўм қарз эдик, — дейди хўжалик бош ҳисобчиси Т. Нуриддинов. — Ҳозирги кунда хўжалик қарзи айтарли камайиб қолди. Бу йил бошидан ҳозирга қадар пахтакорлар меҳнатига тўлиқ иш ҳақи бериб келинмоқда. Уларга 196 тонна сомон, 20 тонна беда пичани, 3 тонна совун, мой, ун, шакар, гуруч тарқатдик. Имкон даражасида пул бердик. Бугунга келиб, пахтакорлардан хўжалигимиз қарздор эмас.

Жамоа хўжалиги шу кунгача 450 гектар пахта майдонидан 1380 тонна пахта териб, давлатга топширди. Гектаридан ҳосилдорлик 30 центнердан ошди. Пахтакорлар давлатга яна 220 тонна пахта топширмоқчи. Ушанда гектарига ҳосилдорлик 35 центнерга етади.

— Хўжалик пахтачиликдан 43 миллион сўм даромадни қўлга киритаяпти. Сотаётган толаси ёнида ўсимлик ёғи, ем турибди, — дейди касабақўм раиси Санақул Қаюмов. — Буларнинг ҳаммаси хўжалик иқтисодига, аъзоларига наф келтиради. Яъни қозон ҳам чўмич ҳам мой демак.

Хўжаликда бу йил пилла, қоракўл тери қўзи олиш режалари ҳам уддаланди. Бу ишларда 450 нафар касаба уюшма аъзоларининг муносиб хизматлари бор. Ҳозир далада 1100 теримчи кунига 30-35 тоннага етказиб пахта тераяпти. Ғаллакорлар эса 450 гектар майдонга дорилаб «Скифянка» навли уруғ қадади. Экинлар пешма-пеш суғорилиб, уруғлар ундириб олинмоқда.

Биз хўжаликдаги қайноқ меҳнатдан, тартиб интизомдан, одамлар руҳиятидаги ўзгаришлардан қувона-қувона Усар Ҳотамов номли жамоа хўжалигига йўл олдик.

2. Қолоқлик қачонгача? Ёки хўжаликда ишонч муҳити керак

Усар Ҳотамов номли жамоа хўжалиги идорасига келишим билан хўжалик раҳбари ўринбосари ғаллачилик ва пахтачилик бўйича мутахассис Ҳайитбой Эшонқуловга дуч келибман. Хўжалик раҳбарини сўрадим. Ҳадемай келишини айтди. Иккаламиз қабулхонада суҳбатлашиб ўтирдик. Мен суҳбат давомида у бу сўзларни, рақамларни қоғозга тушуриб бордим. Чунки саволларимга жавоб олиб хўжалик ҳақидаги тасаввурларимни бойитаётган эдим. Суҳбатдошим (шу хўжалик фарзанди экан) Андижон пахтачилик институтини битирган бўлиб Жиззах вилояти миқёсида ҳамда Усар Ҳотамов номли хўжаликда турли вазифаларда ишлаган экан. У менинг ёзиб-чизиб ўтирганимдан ҳадиксираб: «Мен айтган нарсаларни тўғри ёздингизми, йўқми билайин», — дедида қўлимдан варақни олиб, кўз югуртирди-ю, уни тўрт буклаб киссасига солиб қўйди ва деди:

— Мен биринчидан раҳбарнинг рухсатисиз ҳеч кимга интервью бермайман. Иккинчидан менинг розилигимсиз интервьюни ёзиб олишга ҳаққингиз йўқ. Меҳмонлигингизни ҳисобга олган ҳолда интервью берган эдим. Хатоимни ўзим тузатаяпман.

Ана холос. «Иштонингизнинг хадиги чўпдан» деганлари шумикан?!

Ҳайитбойга Ўзбекистон Республикасининг «Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида», «Журналистнинг касбига доир фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида» қонунлари борлигини ва мен ушбу қонунлар доирасида фаолият кўрсатишимни эслатдим. Ундан қоғозимни қайтариб беришини сўрадим. Лекин у мен ёзган қоғозни қайтариб бермаслигини айтди. Ва: кундузи гаражда, бригадаларда бўлганлигим сабаби билан қизиқди. Нима мақсадда келгансиз? дея сўроққа тутди. Хўжалик бошлиғи муовини Ҳайитбой Эшонқулов нега бунчалик безовта?! Сабаби маълум, хўжалик пахта тайёрлаш режасини энди 27 фоизга бажарган. 762 гектар ерга чигит экиб режадаги 1600 тонна ўрнига энди 450 тонна пахта топширган. Ғалла топшириш йиллик режаси 52 фоизда қолиб кетган. Бундай ҳоллар ҳар йили қайтарилаверган. Натижада хўжалик қатор йиллардан буён қолоқлик ботқоғига ботиб, банкрот ҳолатида турибди. Шу кунга келиб унинг турли қарзлари 40 миллион сўмга етган. Хўжаликнинг нефть маҳсулотлари бўйича қарзи 11 миллион сўм, ўғитдан қарзи 7 миллион, пахтакорлардан, ғаллакорлардан иш ҳақи сифатидаги қарзи 5 миллион сўм. «Дардини яширсанг иситмаси ошкор қилади», деди халқимиз. Ҳайитбой Эшонқулов мендан «меҳмон деб сийлаб» олиб қўйган варақ орқали хўжаликнинг ошкора «дардини» яширмоқчи бўлди. Лекин «иситма»си ошкор этиб турибдику!

Туман газетаси хўжаликларда пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида маълумотни эълон қилиб бораяпти. Усар Ҳотамов номли хўжалик маълумотнинг энг охирги ўринларидан «жой» олган. Бу ҳам маълум даражада хўжалик қанчалик ночорлигини ошкор этмаяптимикин?

Жаноб Ҳайитбой Эшонқулов! Халқимиз ойни этак билан ёпиб бўлмас деган доно мақол бор. Хўжаликнинг камчилиги, қолоқлиги туман ҳудудидан чиқиб вилоят, республика миқёсида ҳам овоза бўлган. Хўжалик раҳбари Ҳазратқул Эсирганов билан суҳбатимиз анча чўзилди. Хўжалик ҳудудида 1000 дан зиёд оила истиқомат қилар экан. Ҳар бир хонадонда икки нафардан ишга яроқли киши бўлса, ишга яроқлилар сони икки минг киши бўлар экан. Унда нега хўжаликда бор йўғи 292 киши ишлайди? Теримда ўқувчилар билан бирга нега 424 киши қатнашади? Бир киши кунига ўрта ҳисобда 17 килограммдан пахта теришаётганининг сабаби нимада?

Хуллас, Ҳ. Эсирганов хўжаликда янги киши экан. Ишлаётганига энди икки ой бўлибди. Собиқ бошлиқ Исмат Кукиев икки йил ишлаб ҳеч қандай ўзгариш қилолмабди. Ундан аввал ишлаган раҳбарлар ҳам хўжалик учун бир чақалик иш қилмаган. Раҳбарлар келаверган, кетаверган. Бригадирлик, мутахассислик ҳам қўлдан-қўлга ўтаверган. Мавжуд техника воситалари эҳтиёт қисмлар етишмаслиги туфайли тўхтаб турибди. Хўжаликнинг сув бўйича бош мироби Ҳамдам Ёдгоров ғўзаларни суғориш вақтида чироқ тез-тез ўчиб қолаётганидан нолиди ва бу ҳосилга таъсир этаяпти, деди. Лекин ундан хўжаликнинг экинлари эҳтиёжига бир кунда ва йил

(Давоми 2-бетда)

«ИШОНЧ» — 98: ЯНАДА ҚИЗИҚАРЛИ, РАНГ-БАРАНГ БЎЛАДИ

Муҳтарам юртдошлар!

Касаба уюшмаларининг ягона республика газетаси «Ишонч»га обуна давом этаяпти. Газетамиз келгуси йили ҳам доимий йўлдошингиз бўлиши учун обунани расмийлаштиришга шошилинг!

«Ишонч» Сизнинг яъни ҳар бир меҳнат кишисининг ижтимоий сиёсий, иқтисодий, маънавий ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилади. Ҳаётингизда дуч келиши мумкин бўлган муаммоларни ҳал этишда керакли маслаҳат беради.

«Инсон манфаатлари — олий мақсад» — «Ишонч»нинг бош шиори шундай!

Касаба уюшма фаоллари!

Хилма-хил мулк шакллари мавжуд бўлган бозор иқтисодиёти шароитида касаба уюшмаларининг роли ва мавқеини ошириб беришга доир қимматли маслаҳатлар, тажриба ва ташаббуслар ҳақида қизиқарли материалларни мунтазам ўқийсиз. Ҳуқуқий маслаҳатлар, қонунлар, Президент фармонлари ва ҳукумат қарорлари асосида меҳнаткашлар ижтимоий ҳимоясини амалга оширишда «Ишонч» сизнинг мададкорингиз, сафдошингиз бўлади.

«Оила даврасида», «Шанба гурунги» саҳифалари, «Биздан сўрабсиз», «Мунажжим таъбири» ва бошқа ғоят қизиқарли рукнларимиз Сизни ҳаётда янада дадил одимлашга ўргатади.

Яна бир ёқимли янгиликни айтиб қўяйлик: 1998 йилдан бошлаб «Ишонч» ҳар шанба куни 6 саҳифада чиқади. Яъни ҳар шанба кунги 2 бетлик реклама-тижорат иловамизда сиз ўзингизни қизиқтирган маҳсулот ва хизматлар ҳақидаги хилма-хил хабарлар билан бирга Ўзбекистон телевидениеси барча дастурларини, Россия давлат ва жамоат телевидениелари дастурлари ҳамда Қозоғистон телекурсатувлари дастурларини ҳам олиб ўқиш имконига эга бўласиз.

Хуллас, «Ишонч» доимий ҳамроҳингиз бўлса — ҳамиша омад Сизга ёр бўлишига ишонаверинг!

Обунани исталган алоқа бўлимида, «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти маҳаллий бўлимларида расмийлаштиришингиз мумкин.

Бир йиллик обуна бўйича каталог баҳоси:

Якка обуначилар учун — 864 сўм (индекси 133)

Ташкилотлар учун — 1176 сўм (индекси 134)

Эслатма: Ҳар бир вилоят ва Тошкент шаҳрида каталог баҳосига алоқа хизмати ҳақи ҳам қўшилади.

Касаба уюшмалари ҳаёти

ХАВФСИЗ МЕҲНАТ УЧУН

Металлургия саноати корхоналарининг касаба ташкилотлари иш жойларида меҳнат муҳофазасининг ҳолати, маъмуриятнинг соғлом ва ҳавфсиз меҳнат шароитларини таъминлаш ва ишлаб чиқаришда жароҳатланишларнинг олдини олиш борасидаги фаолияти устидан жамоат назоратини кучайтирмоқдалар. Шу мақсадда «Меҳнат муҳофазаси бўйича энг яхши жамоатчи нозир», «Меҳнат ҳавфсизлиги ва юксак ишлаб чиқариш маданияти учун» кўриклари ўтказиляпти. Унда «Олмалиқ кон-металлургия комбинати» ҳиссадорлик жамияти, «Ўзметкомбинат» ҳиссадорлик-ишлаб чиқариш бирлашмаси, Ўзбекистон қаттиқ қотишмалар ва ўтга чидамли металлар комбинати, олтин конлари, иккиламчи металларни қайта ишлаш корхоналари, лойиҳа ва қурилиш-созлаш ташкилотлари фаол иштирок этишаётир.

Қуйида «Ўзметкомбинат» ҳиссадорлик-ишлаб чиқариш бирлашмаси касаба ташкилотларининг шу борадаги тажрибаси ҳақида ҳикоя қиламиз.

Узбекистон Республикасининг 1993 йил майда кучга киритилган «Меҳнат муҳофазаси тўғрисида»ги Қонунинг 23-моддасида меҳнат жамоалари ва касаба ташкилотлари томонидан меҳнат муҳофазаси қонунлари ва бошқа меъёрий ҳужжатлар талабларига риоя этилиши устидан назорат улар сайлайдиган меҳнат муҳофазаси бўйича вакиллар орқали амалга оширилиши кўзда тутилган. Қонун уларга иш жойларида меҳнат муҳофазасининг аҳволини текшириш, аниқланган камчиликларни бартараф этиш ва айбдорларни жазолаш бўйича таклифлар киритиш ҳуқуқини беради.

Қонун талабларига жавобан касаба қўмитаси дарҳол амалий ишга киришди. Маъмурият билан ҳамкорликда «Меҳнат муҳофазаси бўйича энг яхши вакил» ва «Жароҳатларсиз ҳамда фалокатларсиз ишлаймиз!» шиорлари остида кўрик-танловлар ўтказишга келишиб олинди. Ҳиссадорлик — ишлаб чиқариш бирлашмаси бошқаруви ва касаба қўмитасининг раёсати қўшма мажлисида энг яхши вакил номи учун танлов низомини тасдиқлашди. «Цехда меҳнат шароитини яхшилаш ва техника хавфсизлигини таъминлаш учун сен нима ишлар қилдинг?» — танловининг ҳар бир иштирокчиси олдига шу савол кўндаланг қўйилди. Низомда бу тадбирни ўтказиш ва якунларини чиқариш, ғолибларни тақдирлаш тартиблари аниқ белгилаб қўйилди. Кейинчалик бу ҳужжат бош директор А. Фармонов ва касаба уюшма қўмитасининг раиси М. Боймуродов томонидан имзоланди.

Цехларда меҳнат муҳофазаси бўйича вакилларнинг тегишли қайдлари учун фикр-мулоҳазалар ва тавсиялар журнали пайдо бўлди. Вакиллар иш жойларида меҳнат хавфсизлиги қоидаларига риоя қилинишини текширишларда қатнаша бошлашди. Тез орада уларнинг таклифларига эътибор берадиган, техника ҳавфсизлиги талабларини бузган шахслар жазоланадиган, цех маъмуриятлари кўрсатилган нуқсонларни бартараф этиш юзасидан амалий чоралар кўрадиган бўлиб қолишди.

Дастлабки — 1996 йили жамоатчи вакиллар меҳнат шароитларини яхшилаш юзасидан 1737 та таклиф киритишди. Уларнинг асосий қисми иш жойларида соғлом ва ҳавфсиз меҳнат шароитларини яратиш, санитария-гигиена меъёрларига риоя этилишини таъминлаш, олинаётган махсус иш кийимлари, пойафзаллар, якка ҳимоя воситаларининг сифати билан боғлиқ эди. Натижада ўша йили ишлаб чиқаришда жароҳат олиш 1,7 марта камайди, асосий ишлаб чиқариш цехларида бахтсиз ходисаларнинг олди олинди. Бу йил ҳам кўрик-танловлар изчил давом эттирилди.

Электр билан пўлат эритиш, 2-навли прокат, халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариш, энергия-созлаш цехларида кўрик-танловни ташкил этиш борасида ғоят ибратли тажрибалар тўпланди.

Чунончи, электрда пўлат эритиш цехида кўрик якунларини чиқариш бўйича алоҳида шарт-шароитлар ишлаб чиқилган, ғолиблар цех маблағи ҳисобидан 5 дан 15 минг сўмгача пул мукофоти билан рағбатлантирилиши кўзда тутилган. Мана бир йилки, цехда муҳандис-техник ходимлар учун техника ҳавфсизлиги коэффициенти тизими амал қилмоқда. Иш ҳақини чиқариш чоғида бу коэффициент ҳисобга олинади.

Цехда 83 техника хавфсизлиги вакили сайланган, уларнинг иш тартиби ишлаб чиқилган. Вакиллар муҳандис-техника ходимлар билан биргаликда текширишларни мунтазам ўтказишади. Нуқсонга йўл қўйган шахслар алоҳида муҳокама қилиниб, интизомий жазога тортилади.

Цехда 8 та техника ҳавфсизлиги бурчаги жиҳозланган. Учта алоҳида стендда эса жамоатчиларнинг фаолият жараёни акс эттирилади. Кўринарли жойларда меҳнат ҳавфсизлиги талабларига риоя этишга даъват қилувчи шиорларни ўқийсиз.

Натижада иш жойида шикаст олиш 1995 йилги 9 тадан 1996 йили 4 тага камайди. Шу йилнинг саккиз ойи мобайнида фақат битта бахтсиз ходиса рўй берди.

2-навли прокат цехида меҳнат муҳофазаси бўйича алоҳида ўрнак кўрсатган жамоатчи вакилларни рағбатлантириш учун мукофот жамғармаси ташкил этилган. «Меҳнат ҳафсизлиги бўйича йўл-йўриқлар варақаси таъсис этилган. Текшириш якунида жамоатчи вакил керакли қайдлар билан уни тегишли раҳбарга топширади. У эса, тавсиялар бартараф этилгач, цех касаба қўмитасини кўрилган чора-тадбирлардан ҳабардор қилиши керак.

Дастлабки йили меҳнат муҳофазаси вакиллари шу цехда меҳнат хавфсизлиги талаблари бузилишининг 697 та ҳолатини аниқлашди. Цех раҳбарлари, мутахассислар уларнинг ҳаммасини бартараф этишди. Жамоатчи вакил К. Тошпўлатовнинг таклифига биноан бу муҳим ишда камчиликка йўл қўйган 6 ходим турли интизомий жазоларга мустаҳиқ этилди. Шуни айтиш кифояки, бу йилнинг ўтган муддатида цехда фақат битта бахтсиз ҳодиса юз берди.

Ҳиссадорлик-ишлаб чиқариш бирлашмасининг меҳнат муҳофазаси комиссияси самарали иш олиб бораётганлигини алоҳида қайд қилиш керак. Унга касаба қўмитаси раисининг ўринбосари А. Бучин раҳбарлик қилмоқда. Комиссия «Жароҳатларсиз ва фалокатларсиз ишлаймиз!» шиори остидаги кўрик-танлов доирасида турли тадбирлар: ўқувлар, рейдлар, ялпи текширишлар ўтказаяпти.

Бирлашма касаба уюшма қўмитаси ўз мажлисларида цех ва хизмат бошлиқларининг ҳисоботларини мунтазам эшитиб боради.

Ошкоралик ва тарғибот алоҳида эътиборда. Меҳнат муҳофазаси бўйича вакилларнинг бош директор А. Фармонов ёки бош муҳандис Е. Аренкин иштирокидаги йиғилишларида текшириш натижаларини кўриб чиқиш анъана тусини олди. Энг яхши жамоатчи вакил номини олиш учун кўрик-танлов натижалари ҳар ойда чиқарилади.

Ғолиблар мўмай пул мукофотлари, дам олиш уйлари ёки касаба уюшма шифохоналарига йўлланмалар билан тақдирланадилар.

Р. ГАЛИМОВ,
Ўзбекистон кон-металлургия саноати
ходимлари касаба уюшмаси
Марказий
қўмитасининг меҳнат бош
техник нозири

«Инсон манфаатлари - олий мақсад» кўрик танловига

ҲУЗУР - ҲАЛОВАТДАН ВОЗ КЕЧИБ...

1996 йили Қарши чўлларини ўзлаштириш мақсадида ҳукумат қарорига биноан «Қаршиқурилиш» бошқармаси тузилди. Унда ишлаш учун фидокор, юрагида ўти бор азамат ёшлар танланди. Улар сафида Маҳмадиёр Шарипов ҳам бор эди. 1965-1972 йиллар мобайнида «Қаршиқурилиш» бошқармасида кадрлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, кейинчалик бошлиғи, ўн икки йил давомида «Сувқурилиш», «Қаршисаноатқурилиш» трестлари бошқарувчиларининг ўринбосари лавозимларида сидқидилдан меҳнат қилди.

«Қаршиқурилиш» тресті тузилганидан бери 54 давлат хўжалиги, 6 туман, қанчадан-қанча уй-жой, мактаблар, болалар боғчалари, ишчилар қўрғонлари бунёд этилди. 736 километр узунликдаги Қарши магистрал канали қурилди. Еттита насос станцияси орқали Амударё суви 136 метр баландликка кўтарилмоқда. Шуларнинг барчасида М.Шариповнинг муносиб ҳиссаси бор.

У 1986 йилда «Қаршиқурилиш» бирлашмаси бирлашган касаба уюшма қўмитасининг раислигига сайланди. Маҳмадиёр ака ҳаётининг янги босқичи бошланди. Энди у меҳнаткашлар ҳуқуқ ва манфаатларининг ҳақиқий ҳимоячиси.

Қаловини топсанг, қор ҳам ёнади, дейди халқимиз. Раҳбарият ва касаба уюшма қўмитасининг ҳамжиҳатлик билан, бир ёқадан бош чиқариб меҳнаткашлар шароитини яхшилаш борасидаги хизматлари зое кетмади. Бирлашмада ишлаб чиқариш кўрсаткичлари йилдан-йилга ўсиб бормоқда. Чунончи, 1997 йилнинг ўтган даврида қурилиш-монтаж ишлари бош пудрат бўйича шартнома баҳосида 1 миллиард 118 млн. 74 минг сўмга бажарилиб, режа 129 фоизга, бирлашма меҳнаткашларининг кучи билан эса 1 миллиард 91 миллион 250 минг сўмга адо этилиб, режа 127 фоизга бажарилди. Ушбу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати 113 фоизга таъминланганлигининг далилидир.

Қувватларни ишга тушириш бўйича 370 гектар суғориладиган ерлар тикланди. 8093 квадрат метр уй-жой, 9,8 километр сув ва 56 километр газ қувурлари фойдаланишга топширилди.

Саноат корхоналари бўйича 48 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди.

Бирлашмада мулкчилик шаклини ўзгартиришга катта эътибор берилиб, бу жараёнда ҳам асосан ишчиларнинг манфаатлари ҳисобга олинган ҳолда ҳал этилмоқда. Жорий йилнинг биринчи ярим йиллигида 2 та трест йигирма қуйи ташкилот билан мулк шаклини ўзгартириб, очиқ ҳиссадорлик жамиятига ўтиши режалаштирилган бўлса, аслида учта трест ўттиз иккита ташкилоти билан давлат тасарруфидан чиқарилди.

Булар энг аввало бирлашма раҳбарияти ва касаба уюшма қўмитаси ҳамкорлигининг амалий натижасидир. Бир йилда меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбиркорларга 4 миллион 662 минг, якка ҳимоя воситаларини харид қилишга 6 миллион 88 минг, махсус сут билан таъминлашга икки миллион сўмга яқин маблағ сарфланди.

Маълумки, кучли ижтимоий-сиёсат Ўзбекистондаги барқарорлик ва осойишталикнинг муҳим омилидир.

«Қаршиқурилиш» бирлашмаси касаба уюшмаси қўмитаси ҳам раҳбарият билан ҳамкорликда меҳнаткашларни ижтимоий муҳофазалашни, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилишни ўз фаолиятининг мезони қилиб белгилаган.

Касаба уюшмалари етакчилари ҳақида ҳикоялар

Ишсизликнинг олдини олиш мақсадида бир қатор ишчилар Ғузор-Бойсун-Қумқўрғон темир йўлини қуришга, Тошкентдаги теннис кортларини, Бухородаги Кўкдумалоқ нефтни қайта ишлаш корхонасини қуришда иштирок этиш учун хизмат сафарига юборилди. Ишчилар иш жойида оладиган маошларидан ташқари бепул овқат билан таъминланмоқдалар.

Бундан ташқари, трест ва кўчма механизациялашган колонналар қошида аҳолига пуллик хизмат кўрсатувчи бригадалар, фирмалар уюштирилган. Улар аҳоли буюртмасига биноан блоклар, фундаментлар, эшик-ромлар ясайдилар, хусусий уйларни таъмирлаш билан шуғулланадилар.

Меҳнаткашлар ва уларнинг фарзандларини соғломлаштириш касаба уюшма қўмитасининг доимо диққат-марказида бўлиб келмоқда.

Бирлашманинг «Чашма» оромгоҳида мана тўрт йилдирки, меҳнаткашларнинг фарзандлари бепул дам олдирилмоқда.

Касаба уюшмаси қўмитаси жамоа шартномасига кўра ҳомиладор аёлларга ҳомиладорликнинг бешинчи ва олтинчи ойларидаёқ декрет таътили белгиланиб, ўртача ойлик маоши миқдорида ҳақ тўлаб келинмоқда. Жорий йилнинг биринчи ярмида жамоа учун овқат пулига 21 миллион сўм, моддий ёрдамга 11 миллион сўм, меҳнат хавфсизлигини таъминлашга 14 миллион сарфланди.

Бирлашма касаба уюшма қўмитаси меҳнаткашларнинг маънавияти масаласига ҳам катта эътибор бермоқда. Минглаб китоб жилдига эга бўлган кутубхона ишчиларнинг маданий ва маърифий савиясини кўтаришга хизмат қилмоқда. Трестлар қошида ҳаваскорлик тўгараклари ишлаб турибди. Футбол командаси республика мусобақаларида иштирок этмоқда. Олиб борилаётган ишларга тўхталиб, Маҳмадиёр ака бир воқеани сўзлаб берди. «Бир куни,-дейди у,- «Қарши қурилиш» тизимида пуллик хизмат кўрсатиш масаласи муҳокама этилаётган эди. Ўша пайтда Қаршида хизмат қилаётган Ислом Абдуғаниевич Каримов менга ишчиларни муҳофаза қилишни касаба уюшмаси қўмитаси фаолиятининг бош мезонига айлантириш лозимлигини, ривожланган мамлакатлардаги касаба уюшмаларининг бу борадаги тажрибасини ўрганиш, ишчиларнинг манфаатларини раҳбарият олдида қаттиқ туриб ҳимоя қилиш кераклигини уқтириб ўтган эдилар. Президентимизнинг ушбу ўгитларини ўз фаолиятимнинг бош мезони қилиб олганман».

- Маҳмадиёр Шарипов, - дейди Қашқадарё вилоят касаба уюшмалари кенгашининг раиси Эсон Ражабов,- ўз ишини сидқидилдан адо этиб келмоқда. Қарши чўлида ҳозиргача ўзлаштирилган қарийб 500 минг гектар майдонда унинг қадами етмаган жой йўқ десам ҳеч муболаға бўлмайди. Бундан ташқари М.Шарипов агросаноат ходимлари касаба уюшмаси вилоят қўмитаси раёсати аъзоси, Қашқадарё вилоят касаба уюшмалари кенгашининг раёсат, пленум аъзоси сифатида меҳнаткашларни ижтимоий-иқтисодий муҳофаза қилиш, бошланғич касаба уюшма ташкилотларининг ишини такомиллаштириш борасида жуда кўплаб қимматли таклифлар киритган.

- Муаммолар ҳам етарли,- дейди биз билан суҳбатда М.Шарипов. - Ҳамма гап муаммолар олдида саросимага тушиб қолмасликда. Масалан, айрим трест, кўчма механизациялашган колонналарда пулли иш объектларининг йўқлиги туфайли иш ҳақи баъзан 2-3 ойга кечикиб қолмоқда. Касаба уюшма қўмитаси бундай ҳолни бартараф қилишнинг чора тадбирларини топмоқда. Бир томондан бу нарса раҳбарга ҳам боғлиқ. Раҳбар оқил бўлса, иш объектини ҳам топади. Маош билан ҳам таъминлайди. Бу соҳада касаба уюшмалари меҳнаткашларнинг манфаатларини қатъий ҳимоя қилмоқда. Масалан, иш ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги, бу муаммони ҳал этишда сусткашликка йўл қўйганлиги учун иккита кўчма механизациялашган калоннанинг раҳбари бирлашган касаба уюшмаси қўмитасининг талабига биноан ўз вазифаларидан озод этилдилар.

Маҳамадиёр акани ҳам ҳалол меҳнати учун халқ эъзозлаб келмоқда. Фидокорона меҳнати давлатимиз томонидан бир неча бор муносиб тақдирланган.

Шавкат ЁҚУБОВ.

(Давоми. Боши 1-бетда)

ИККИ ХИЛ МАНЗАРА

давомида қанча сув керак бўлади? — деган саволимизга жавоб ололмадик. Бу мутахассислар ҳам яхши ишламай қўйганлигидан дарак беради. Бош ҳосилот Саъдулла Исматов, бош инженер Аваз Анорбоев, касабақўм раиси Усмон Умаровлар хўжаликни олдинга силжитишда амалий ёрдам кўрсатмаяпти.

Хўжалик раҳбаридан пахтачиликда ва ғаллачиликдаги қолоқликларнинг сабабини сўраганимизда: — Ҳамма иш кадрларга, тартиб-интизомга боғлиқ деди. — Раҳим Боймирзаев бригадаси йиллик режани 60 фоизга етказгани ҳолда Жўрақул Қулбеков, Тошпемир Усмонов, Шароф Исроилов бошлиқ бригадалар йиллик режани энди 6-7 фоизга уддалабди.

Бу йил пахта далаларида кўчат сони кам бўлди. Ўғит берилмади. Ғўзалар сувга қондирилмади. Пайкалларни бегона ўт босиб кетди. Ғўзалар сифатли культивация қилинмади. Хўжаликнинг 300 гектар ерида умуман ҳосил қўлдан бой берилди. Қолган 462 гектар пахтазорда ҳам иш талаблар даражасида олиб борилмади. Пахтада ишловчиларга бир неча йилдан буён иш ҳақи тўланмайди. Деҳқонларда ишга қизиқиш йўқолган.

Шу сабабларга кўра 762 гектар пахтазор ҳар гектаридан ҳар йили 7-10 центнердан, 930 гектар суғориладиган ғаллазорнинг ҳар гектаридан 10-12 центнердан ҳосил олинмоқда. Шу йил 7 октябрь куни республикамиз Президентининг фармойиши асосида қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни чуқурлаштириш бўйича ташкил қилинган комиссиянинг дастлабки йиғилишини Юртбошимиз ўзи бошқаради.

— Қишлоқ хўжалиги бизнинг ҳаётимизда ҳал қилувчи аҳамиятга эга, — деди давлатимиз раҳбари, — одамлар эҳтиёжини таъминлашда барча соҳалардаги ислоҳотларни изчил давом эттиришда қишлоқ хўжалигининг аҳамияти беқиёсдир. Бироқ қишлоқдаги ислоҳотларнинг бориши бугунги кунда бизни қониқтира олмайди. Хўжалик юритишнинг асосий мезони — ҳосилдорликдир. Утган йили Андижон вилоятида пахтадан 28,7, Сурхондарёда 31 центнердан ҳосил олингани ҳолда, бу кўрсаткич Жиззах вилоятида 12,6 центнердан ошмаганлигини қандай изоҳлаш мумкин! Ахир гектаридан 12 центнер атрофида ҳосил олиш билан деҳқончилик қилиб бўладими? Ғаллачиликда ҳам ана шундай манзарани кузатиш мумкин.

Йўлбошчимиз деҳқончилик соҳасидаги нуқсонларни тузатиш, қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни янги поғонага кўтариш йўлларини белгилаб берди. Президентимиз қўйган ана шу вазифалардан келиб чиқиб юқорида Ҳамроқул Носиров номли хўжалик жамоаси қўлга киритаётган ютуқларни ва Усар Ҳотамов номли жамоа хўжалигида давом этаётган қолоқлик сабабларини ҳикоя қилиб ўтдик.

Дарҳақиқат, бир хил шароитдаги икки хўжаликда икки хил манзара. Бирисида моддий манфаатдорлик бош мезон бўлди. Пахта майдонлари 205 та оилавий пудратга бўлиб берилди. Пай орқали мулкка эгалик қилиш, даромад олиш, шартнома асосида ишлаш йўлга қўйилди. Хўжаликда мулкчилик муносабати янги босқичга кўтарилди. Кўклам ва ёз давомида шартнома асосида ишлаган 205 оилавий пудратчиларга хўжалик 350 минг сўмлик озиқ-овқат, чорва моллари учун ем-емиш берди, маош сифатида 900 минг сўм пул маблағини тарқатди. Моддий манфаатдорлик натижасида шудгор сифати яхшиланди. Механизаторлар эрта-кеч далада бўлди. Мутахассислар маслаҳат бериб туришди. Тўла гектарлар учун кураш борди. Ўғитдан, сувдан самарали фойдаланилди. Культивация сифатли бажарилди. Ғўзалар бегона ўтдан тозалаб борилди. Кадрларга талабчанлик ошди. Тартиб интизом яхшиланди. Ҳамма майдонда «Ан-Боёвут» навли пахта ўстирилди.

Иккинчи хўжаликда эса ҳамма ишлар қоғоздагина бажарилди. Тадбирлар хўжакўрсин учун тузилди. Даромад ҳам, буромад ҳам самарасиз. Пай орқали мулкка эгалик қилиш, даромад олиш, шартнома асосида ишлаш йўлга қўйилмаган. Нав танлашда, уларни дорилаб экишда, унинг ерга етарли миқдорда тушишида камчиликлар бисёр. Ер хўжалик бўйича ҳақиқий эгасини топмаган. Хўжалик жамоасини ишонтириш ва жипслаштириш, ҳамма жойда авж олган. Узибўларчиликка чек қўйиш, меҳнаткашлар қарзини узиш керак, хўжалик бўйича тартиб-интизомни мустаҳкамлаш, кадрлар танлашни яхшилаш ва уларнинг масъулиятини ошириш, техникага бўлган муносабатни ўзгартириш, оммавий-ташкилий ишларни кучайтириш, қишлоқ хўалигидаги ислоҳотларни янги поғонага кўтариш бўйича Президентимиз олға сурган ғояларга амал қилиш лозим. Шундагина Усар Ҳотамов номли жамоа хўжалигининг аввалги шуҳрати тикланади. Ва у шубҳасиз ойдин йўлга чиқиб олади.

Алибой ЭРГАШЕВ,
«Ишонч» мухбири.

МАЙСАЛАР МАВЖИ

Косон туманидаги Навоий номли жамоа-ширкат хўжалиги ғаллакорлари 160 гектар майдонга барвақт кузги дон экишганди. Меҳр билан ерга ташланган уруғ ўз вақтида тўла кўкартириб олинди. Айни пайтда ғалла майсалар баравж ривожланмоқда.

Ғаллакорларнинг келгуси йилги ниятлари ҳам катта. Ҳар гектар суғориладиган майдондан камида 50 центнердан дон ҳосили кўтаришга бел боғлашган.

А. САМАРИДДИНОВ,
«Ишонч» мухбири.

Тойлоқ туманидаги «Тонг отар» ижара ширкатлар бирлашмасида бу йил 52 гектар ерга Голландиядан келтирилган «Романа» навли картошка экилган эди. Айни пайтда ундан мўл ҳосил етиштирилди. Айниқса, бирлашманинг «Тойлоқсон» ширкатида бу борада юқори кўрсатгичга эришилди. Ҳар гектар ердан 150 центнердан картошка ҳосили йиғиштириб олинди.

Суратда: «Тойлоқсон» ширкати раиси Абдуғани Муродов, «Тонг отар» ижара ширкатлар бирлашмаси раиси Ботир Бердиалиев, ижарачилар Махмут Холжигитов ва Сафарали Нурматов бу йилги ҳосил чўғи баланд бўлганидан мамнун.

Б.ТЎРАЕВ (ЎзА) олган сурат.

Акс-садо:«Умидли дунё»

ОРОЛ ДАРДИГА МАЛҲАМ БЎЛАЙЛИК

«Ишонч»нинг шу йил 73-сонида мамлакатимизнинг белгили журналистларидан бири Абдураим Отаметовнинг «Умидли дунё» деб номланган мақоласи эълон қилингач, қорақалпоғистонлик баъзи қаламкашлар, зиёлилар билан ҳамсуҳбат бўлиб, уларнинг мазкур материалга муносабати билан қизиқдим. Яқинда «Еркин Қорақалпоғистон» газетасининг мухбири бўлиб хизмат қилаётган 1997 йилнинг «Энг яхши журналисти» , ўнлаб китоблар муаллифи деб тан олинган Умирбой Ўтеулиев билан учрашиб, ҳамсуҳбат бўлдим. У киши куни кеча экологик офат маркази - Мўйноқ шаҳридан ижодий сафардан қайтиб келган экан.

- Ҳар гал Муйноққа борганимда руҳим тушиб кетади ва албатта касалланиб қайтаман,- дея суҳбатини бошлади у.- Табиат -онамиз эканини унутдик, фарзандлик бурчимизни эсдан чиқардик, фойда кетидан қувдик. Дарёни қуритдик, денгизни абгор қилдик. Орол бўйида яшайдиган жониворлар ҳам бизнинг касримизга қолди.

1995 йили 20 сентябрда Узбекистон республикаси Президенти Ислом Каримовнинг ташаббуси билан БМТнинг ҳомийлигида Орол денгизи муаммосига бағишланган йирик халқаро анжуман бўлиб ўтди. Нукус шаҳрида ўтказилган ана шу йиғинда жонкуяр нотиқлардан бири бундай дегани ҳали эсимда:

- Биз ҳозир газ, нефть маҳсулотларининг танқислигидан қийналаяпмиз. Келгуси асрда эса ичимлик суви ҳам тақчил бўлиб қолади».

Демак, XXI асрда тоза ичимлик сув муаммоси кун тартибига қалқиб чиқади.

- Умирбой, Мўйноқ тўғрисидаги таассуротларингиз билан ўртоқлашсангиз.

- Қалбимнинг энг оғриқли нуқталаридан бирига тегиб кетдингиз. Биласизми, Мўйноқда чошгоҳ пайтлари ҳаво очиқ бўлса ҳам бирдан чанг-тўзон кўтарилиб кетади. Қорамтир тусга кирган осмондан эса туз ёмғири ёға бошлайди.

Тўрт-беш йил муқаддам «Судочье» кўлига тўпланиб қолган зах сув бевосита Қўнғирот шаҳрига хавф сола бошлади. Яъни, тўлиб-тошган кўл суви орқага қайтаверди. Мутахассислар нима қиларини билмасдан, осонгина чорасини топдилар: сувни денгизга оқизмоқчи бўлишди. Натижада Ажибой қўлтиғидан Уст юртга чиқаверишда осмонўпар «оқ тераклар» бўй кўрсатиб қолди. Булар туз ҳайкаллар эди. Қум ўртасида пайдо бўлган табиат мўъжизасини томоша қилаётган пайтингиз бирдан шамол кўтарилади-ю кўл ушлашиб кетаётган одамлар ҳам бир-бирини танимай қолишади. Мана буни чинакам табиат мўъжизаси дейиш мумкин!

Ёз чилласида нафас олишга ҳаво етишмайди. Шундай пайтлари эни юз қадам, узунлиги бир чақирим келадиган масофадаги ер остига портловчи моддалар кўмишиб, геологлар заминни ағдар-тўнтар қилиб юборишади. Хавфли ҳудудда яшайдиган қашқирлар, тулкилар, қуёнлар, ҳатто ер остидаги илонлар-у чумолилар нажот истаб одамлар турган жойларга қочиб боришади! Қашқир инсондан нажот сўрайди! Бунақаси фақат эртакларда юз бериши мумкин.

Денгиз ёқасида ястаниб ётган Қасарма яйловида қўй боқаётган чўпон Қурбонқул оға элас-элас кўзга чалинаётган баландликка тикилиб, шундай ҳикоя қилади:

- Болалагимда ҳув анови баландлик билан денгиз баробар эди,- дейди у. - Баъзан сув сатҳида ўйнаб юрадиган балиқлар шўхлик қилиб осмонга сапчиса, беихтиёр ўша баландлик устига тушар эди. Тошқин бўлса гоҳида балиқ тўла омборларимизни ҳам денгизга оқизиб кетарди. Чучук сувда вояга етган балиқлар денгизининг шўр сувига тушгач худди ёғи доғланган товага ташлангандай бир пасда ўларди-қоларди. Дарё қирғоқларига босилган дамбаларнинг пулига шу пайтга қадам армон бўлиб қолган тарновларнинг бир нечасини қуриб олиш мумкин эди...

Суви қочган кўлнинг қамиши ҳам қурийди. Балиқчилар овчи кемаларини машиналарга юклашиб, серсув кўлларни қидириб кетишади. Орқадан мунгайиб қоладиган кўлнинг суви нима учун қуриб қолганини сўрайдиган мансабдор топилмади. Собиқ Иттифоқ даврида Марказдан, яъни Москвадан битта бўйни йўғон комиссия келди. У билан «кемалар қабристони»ни бориб кўрдик.

- «Буларни кесиб, металломга топшириб юборинглар. Агар шундай қилинса, Қорақалпоғистон пионерлари темир-терсак тўплаш бўйича Бутуниттифоқ ғолиби бўлиши мумкин,- деб маслаҳат берди у.

Кейин комиссия аъзолари мўйноқда ёзилган тўкин дастурхонга ҳам қарамасдан шошилинч қайтиб кетишди. Бизнинг табиатимизга чидай олмади. Ҳатто одамлар ичадиган сувга қўлларини ювишни ҳам эп кўришмади-я?! Биз эса шу ерда туғилганмиз, шу ерда яшаймиз. Зеро, «Ватандин яхши ёр бўлмас!»

Вақтли матбуотда Орол денгизининг сувсиз ўзанларидан кўтарилган туз зарралари Ҳимолай тоғининг чўққиларидан топилганлиги тўғрисида хабар берилди. Мамлакатлараро мустаҳкам чегара бўлса-да, аммо осмонда қатъий тўсиқ йўқ: обиҳаётдан маҳрум этилган денгиз жон ачиғида қаҳр-ғазабини тўрт томонга сочаётир гўё!

- Умирбой, шу ўринда бир воқеа хаёлга келди: Сизнинг қаламингизга мансуб каттагина бир мақолада Мўйноқ тумани хўжаликларида, айниқса чорвадор овулларда қашқир кўпайиб кетгани моллар гагина эмас, балки одамларга ҳам ҳужум қилаётгани, баъзан қашқирлар ҳамласидан одамлар ҳам нобуд бўлгани ҳақида сўз юритилган эди. Бунинг асосий сабаби улар оч қолгани, Уст юртда, денгиз бўйларида егулик нарса қолмагани боис, қашқирлар овулларга ноилож келгани кўрсатилган эди. Ҳозир соҳилини ташлаб кетаётган Орол денгизи ҳудудида ҳайвонот оламининг ҳоли қай даражада?

- Жуда ачинарли ҳолатди. Шундай пайтда отахон шоиримиз Иброҳим Юсуповнинг қуйидаги сатрлари беихтиёр хаёлга келаверади: - «Қушларни қанотсиз, денгизни сувсиз
Қолдирган номардлар кетмас суровсиз».

Тунов куни оққушни туш кўрдим. Ҳар қандай жонзот жуфт бўлиб яралади. Хусусан, оққушлар ҳеч қачон жуфтидан айрилмайди. Уйғонишим билан дарҳол ён дафтаримни қўлимга олдим. Бу 1988 йили Мўйноққа қилган сафаримдан эсдалик. Дафтаримда жуфтидан айрилган оққуш тўғрисида маълумот бор. Бир пайтлар шу ҳақда ёзмоқчи бўлганман-у кейин негадир унутиб юбордим. Бугун эса оққушни туш кўрдим.

...Кечки салқинда оқ қумлар устига чиқиб, атрофни томоша қилиб ўтирганимда патлари тўзғиб кетган битта оққуш Мўйноқ қўлтиғига томон шув этиб учиб ўтди. Ҳамроҳим қушнинг ортидан ҳийла пайт тикилиб ўтирди-да:

- Бечора оққуш увол бўлди,- деди ҳазин товушда.- Эрта баҳорда унинг жуфтини отишган эди. Кўнгил узиб кетаолмади. Қишни шу ерда ўтказди. Тавба, оққуш садоқатли бўлар экан-да!

- Ким отди? Ахир, оққушлар «Қизил китоб»га киритилганку?!- дедим ҳайрон бўлиб.- Боз устига айни бола очадиган мавсумда отибди...

- Узоқбой исмли йигит отган эди,- Ҳамроҳим оғир уйга толди. Кейин уф тортиб давом этди.- Денгиз қурий бошлагач, ҳар икки уйнинг бирида милтиқ пайдо бўлди. Бир пайтлар мен ҳам отамга эргашиб овга борар эди.- Шу қушларни отишга қўлим бормасди. Уларнинг учишига маҳлиё бўлиб ўтираверардим. Ҳалига довур отамнинг битта ўгити эсимдан чиқмайди: -Ўғлим, ҳеч қачон саф тортиб бораётган қушларнинг йўлбошловчиси билан саф ортида бораётганини отмагин- деган эди.

Биз Узоқбойни излаб уйига бордик. Мўйноқ қўлтиққа (кўрфазга) қамиш ўримига кетган экан. Оқшом пайти қамиш боғламларини орқалаб келаётган ўримчилар овулга қайта бошлашди. Улардан кейинроқда оқсоқланиб келаётган киши кўринди. Ёнимизга етиб келгач, ҳамроҳим бизни таништирди.

- Ўзимниям мухбирга кўзим учиб турувди-да,- дея ғудранди Узоқбой ва қамиш боғламининг устига ўтирди.- Битта оққушни деб икки йил овчилик рухсатномамни бермай юришди. 300 сўм жарима тўладим. Икки йилгача маошимдан йигирма фоиздан ушлаб қолишди. Эл-юртга шарманда бўлганимни айтмайсиз-ми. Тўғри, киши нафсини тийгани яхши, аслида, кунига иккитадан ғоз отиб тинчгина юрган эдим. Лекин бир куни учиб ўтаётган қушни қандай отиб қўйганимни билмай қолдим. Ғира-шира қоронғу эди, унинг оққуш эканини қаердан билибман. Ушанда бошимга бало орттирган эканман. Реметов деган кимса ялиниб-ёлворганимга қарамасдан, акт тузди, ишни судга ошириб юборди. Ҳали кўрармиз: яхшиликка яхшилик, ёмонликка ёмонлик қайтади,- деди.

Суҳбат шу ерда узилди.

Қочган ҳам, қувган ҳам «Ё, Оллоҳ!» дер экан. Чамаси, шу тобда Узоқбой қочаётган жиноятчига ўхшар эди. Лекин, ўзи ишининг ноҳақлигини биларди, билиб турарди-ю тавба қилишни хаёлига ҳам келтирмасди. Дунёнинг не-не гўзал гўшаларини ташлаб, чанг-тўзон кўтариладиган Орол бўйларига қайтиб келган оққушни милтиқ билан қарши олган овчи каминани ростакамига ажаблантирди. Ич-ичимдан афсуландим, чунки у гўзалликни ҳис қилмасди. «Итнинг эгаси бўлса, бўрининг худоси бор» дейишади. Бу дунёда барча нарсанинг сўрови бўлади. Албатта, яхшиликка яхшилик, ёмонликка ёмонлик қайтади.

Кейинчалик Мўйноққа кўп бора йўлим тушди. Борсам, албатта, жуфтини йўқотган оққушни излайман. Излайман-у топаолмайман. Ҳозир ўша оққуш кўпчиликнинг эсидан чиқиб кетган. Оққуш унутилган. Одамзод ҳамма нарсани аста-секин унутар экан. Лекин 25-30 йил ичида денгизини йўқотган халқ Орол фожиасини асло унутиши мумкин эмас.

Мени ўша оққушни отган овчи Узоқбой билан таништирган жўрамдан яқинда хат олдим. У шундай ёзади: «Қурий бошлаган денгизни кўриш учун хориждан тез-тез меҳмонлар келиб туришибди. Баъзан нуфузли ҳайъат аъзолари ҳам пайдо бўлиб қолади. Улар аҳвол билан танишишгач, афсусланиб бош чайқайдилар-у тезроқ Мўйноқни тарк этиш пайига тушиб қоладилар. Бундай пайтда киши ғалати бўлиб кетар экан. Эшитишимизча, кимдир чўлда ётган кемаларни кесиб-кесиб металломга топшириш таклифи билан чиқибди. Биздан келажак авлодга шу кемалар ёдгорлик бўлиб қолиши мумкин эди. Билмадим, энди нима қолар экан? Шўр босган чўлни қолдирамиз, шекилли. Ундан кўра ўша кемалар инсон бефарқлигига, Шўро давридаги пахта яккаҳокимлигига ёдгор бўлиб қолса яхши эмасми?»

Дарҳақиқат, ўтмишни эсдан чиқазиш асло мумкин эмас. Бугун Орол дарди - олам дардига айланган экан, фожианинг асл сабабчиларини ҳеч қачон эсдан чиқазмаслик даркор.

- Худога минг бора шукурки, Оролбўйи ҳудудида юз берган экологик офатнинг олдини олиш учун бутун жаҳон ҳамжамияти, неча-неча нуфузли ташкилотлар, жамиятлар, жамғармалар ҳамкорликда катта ҳажмдаги амалий ишларни олиб бораяпти. Куни кеча АҚШдаги ривожланиш агентлиги (ЮСЭЙД) нинг ёрдамида Мўйноқ шаҳрида сувни хлорлантириш станцияси қуриб берилди. Бундай савобли ишлар кун сайин кўпаймоқда. Буларнинг барчаси мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг саъй-ҳаракатлари, ташаббуслари туфайли бўлаяпти. Бу ҳаракатда барчамизнинг фаол иштирокимиз даркор. Лоақал ҳар бир инсон она-табиатга меҳр-муҳаббат билан муносабатда бўлишни ўрнига қўйса, Орол денгизи қурий бошлаши оқибатида келиб чиққан экологик дардга баҳоли қудрат малҳам бўлган бўлар эди.

Суҳбатдош: Абду РАҲМОН,
«Ишонч» мухбири

Мустақиллик аввало ҳуқуқдир

Инсон ҳуқуқини ким ҳимоя қилади? Аввало унинг ўзи. Бунинг учун ҳар бир одам ўз ҳуқуқларини яхши билиши керак. Шундагина у ўз ҳуқуқи у ёки бу даражада кимлар томонидандир поймол этилаётганини англаб ва ҳуқуқ ҳимоячиларига мурожаат қилиши мумкин.

Сир эмас, мамлакатимиз мустақилликка эришгунча бўлган 70 йилдан кўпроқ вақт кишиларимиз ўз ҳуқуқларини англаш имкониятидан деярли маҳрум этиб қўйилган эди. Аҳоли кенг табақаларининг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш империя мақсад-манфаатларига зид бўлиб, инсон ҳақ-ҳуқуқларига бефарқлик чуқур илдиз отганди.

Шу боисдан ҳам мамлакатимиз ҳуқуқ-тартибот ходимлари олдида аҳоли ўртасида ёппасига ҳуқуқий саводхонликни кўтаришга қаратилган тарғибот ишлари ҳам турибди. Маълумки, ҳозир мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини қамраб олувчи юздан ортиқ қонунлар амал қилмоқда. Бу қонунларнинг барчаси Конституциямизда ва халқаро декларацияларда кўзда тутилган талабларга тўла жавоб беради. Лекин юқорида таъкидланганидек, булар кенг халқ оммасига, улар онгига етиб боргандагина моддий кучга айланади.

Вилоят касаба уюшмалари кенгашига мурожаат қилаётганлар ва ҳеч кимга мурожаат қилмасдан ўз ҳақ-ҳуқуқи ким орқали ҳал этилишини билмай юрган фуқаролар ўрганилганда, уларнинг аксарияти ўз ҳақ-ҳуқуқларига оид қонун ҳужжатлари билан таниш эмаслиги маълум бўлади.

Масалан, турмуш ўртоғи бевақт оламдан ўтган аёл марҳумнинг турли тадбирларини ўтказиш учун қўни-қўшнидан қарз-ҳавола қилиб юради-ю, марҳумнинг иш жойига бориб, унинг олиб улгурмаган иш ҳақини ва бошқа тўловларини олишни хаёлига ҳам келтирмайди. Ҳолбуки, бу маблағ марҳумнинг оила аъзоларига тўланиши Меҳнат Кодексининг 162-моддасида алоҳида таъкидлаб ўтилган. Бунга яна бошқа сабаблар ҳам бор. Минг афсуски, ходимнинг бундай ҳақ-ҳуқуқларини баъзи бир раҳбарлар била туриб, ходимларига эслатишни ёки бу борада ўз ташаббуслари билан иш кўришни эп кўрмайдилар, бундай ҳужжатларни ходимлардан атай сир тутиш ҳоллари ҳам йўқ эмас.

Корхона ва ташкилотлардаги айрим кадрлар бўлими бошлиқларининг меҳнаткашлар ҳақ-ҳуқуқига тегишли қонунларни тўла ўзлаштириб улгурмаганликлари оқибатида кўплаб ходимлар овора бўладилар. Масалан, бир мисол, техникаларни таъмирлаш устахонаси котибаси Ўғилой Тиллаева ноҳақ ишдан бўшатилганлиги ҳақида бизга мурожаат қилди. Текширилганда маълум бўлдики, бу аёл боласи тегишли ёшга етгунча бериладиган таътилда ўтирган даврида қонунга зид равишда корхона раҳбари томонидан бўшатиб юборилган. Бунга шу идора кадрлар бўлими ҳам билиб-билмай ҳужжат ҳозирлаган.

Бу хилдаги мурожаатлар бизга келаётган ёзма ва оғзаки шикоятларнинг салмоқли қисмини ташкил этади. Бу албатта, кадрлар бўлими ходимининг ҳатто раҳбарнинг меҳнат қонунларини билмасликларидан ҳамдир.Аксарият ҳолларда қонунлардан бехабар мутахассислар бу вазифага тайинланади. Худди шундай шикоятлар юзасидан текшириш учун борилганда ҳатто кадрлар бўлими ходими иш столида Меҳнат кодекси йўқ бўлади. Хўш, бу ходим ўз иши давомида ҳужжатларни нима асосида расмийлаштиради. Албатта, ўзидан юқори лавозимли раҳбарнинг кўрсатмасига асосан бу ишни амалга оширади.

Вилоят кенгашига мурожаат қилаётганлар билан ишлашда биз шикоятнинг характеридан келиб чиқиб иш кўрамиз. Шундай шикоятлар борки, улар тегишли муассаса раҳбарига қўнғироқ қилиб, қонун мурожаатчи томонида эканлиги ёки шикоятчига бу ўринда қандай йўл тутиш лозимлигини уқтириш билан ҳал бўлади. Аммо шундай мурожаатлар ҳам бўладики, бу ўринда жиддий шуғулланиш лозим бўлади. Чунки бу ҳолатларда инсон ҳуқуқлари қоидалари қўпол бузилган бўлиб, ҳужжатларда кўзга ташланиб туради. Бу ўринда биз судда кўриб чиқиб мазкур ноқонуний ҳужжатни бекор қилиш жараёнигача бўлган ишни амалга оширишимизга тўғри келади. Бунинг учун вилоят касаба уюшмаси ҳуқуқ бўлими ходимлари имкон қадар ҳуқуқ-тартибот ходимлари билан биргаликда иш кўрмоқдалар.

Биз кейинги пайтда корхона, муассаса ва турли ташкилотларда меҳнаткашлар билан жонли мулоқотлар ўтказяпмиз. Халқимиз учун мустақиллик энг олий неъматдир. Лекин шу неъматдан тўла баҳраманд бўлиш учун у албатта етарли ҳуқуқий билимга, ҳуқуқий маданиятга эга бўлиши керак. Бу борада биз бундан буён ҳам меҳнат кишисининг энг яқин ёрдамчиси бўлиб қолаверамиз.

Турсуной ЖЎРАЕВА,
Касаба уюшмалари кенгаши
Сурхондарё вилояти кенгаши ҳуқуқ назоратчиси

ХАЛҚАРО АНЖУМАН

Тошкент Давлат ҳуқуқшунослик институти қошидаги инсон ҳуқуқларини ўрганиш ва гуманитар ҳуқуқлар марказида «Қочоқлар масаласи бўйича халқаро қонунчилик «мавзуида халқаро анжуман бўлди. Унда «Халқаро ҳуқуқ ва инсон ҳуқуқлари», «БМТнинг қочоқлар масалалари бўйича Олий комиссариатининг фаолияти ва ўрни», шунингдек «Халқаро қонунчиликда қочоқлар муаммолари» мавзуида маърузалар тингланди.

ЯНГИ УЮШМА

Республикамизда адвокатлар уюшмаси анчадан буён фаолият кўрсатмоқда. Яқинда ҳакамлар уюшмаси ташкил этилди. Янги уюшманинг таъсис анжумани ҳам бўлиб ўтди. Абдул Тўхташев янги уюшма раиси этиб сайланди.

Биздан сўрасангиз...

Саволларга ҳуқуқшунос Абдувоҳид АҲМЕДОВ жавоб беради.

- Ишдан бўшаётган ходимларга қандай ҳолларда ишдан бўшатиш нафақалари тўланади. Шу ҳақда тушунтириш беришингизни сўрайман.

Ш.УСМОНОВА,
ҳисобчи, Тошкент шаҳри.

- Ўзбекистон республикаси Меҳнат Кодексининг 109-моддасига мувофиқ, ходимларга ишдан бўшатиш нафақаси меҳнат шартномаси қуйидаги асослар билан бекор қилинган ҳолатларда тўланади:

- Иш берувчининг ташаббусига биноан ходим ишдан бўшатилганда, яъни корхона тугатилган, иш жойи ва лавозимлар қисқартирилган ва ҳоказо ҳолларда: (ходим ўзининг меҳнат вазифаларини бажармаганлиги сабабли шартноманинг бекор бўлмаган ҳолларда, масалан ходим харбий ёки муқобил хизматга чақирилган тақдирда:

- Ходимнинг янгича меҳнат шароитида ишни давом эттиришдан бош тортиши муносабати билан:

- Шу ишни илгари бажариб келган ходим ишга тикланган тақдирда ва Меҳнат Кодексида назарда тутилган бошқа ҳолларда ишдан бўшатиш нафақалари тўлайди.

***

- Корхона ходимлар сони (штати) қисқариши туфайли ишдан бўшаётган ходимга берилган ишдан бўшатиш нафақаси ва товон пулларидан даромад солиғи ушланадими?

М.СУЛТОНОВА, Навоий шаҳри.

- Амалдаги меҳнат, бандлик ва солиқ қонунчилигига мувофиқ корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ходимлар сони қисқариши, қайта ташкил этилиши ёки тугатилиши муносабати билан бўшатилаётган ходимларга қуйидаги моддий мадад бериш кафолатлари белгиланган:

1. Ўртача ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган микдордаги ишдан бўшатиш нафақаси тўланади. (Асос: Меҳнат Кодексининг 109-моддаси) Бундан солиқ ушланмайди.

2. Иш қидириш даврида икки ойдан ортиқ бўлмаган давр мобайнида ўртача ойлик иш ҳақи товон пули сақланиб, бунда ходимга тўланган бир ойлик ишдан бўшатиш нафақаси ҳам қўшиб ҳисобга олинади. (Меҳнат Кодексининг 67-моддаси). Бу тўловдан солиқ ушланади.

3. Меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан бошлаб 10 календарь куни мобайнида маҳаллий меҳнат идораларида рўйхатдан ўтган тақдирда, меҳнат биржаси маълумотномасига биноан учинчи ой учун ҳам олдинги иш жойидан ўртача ойлик иш ҳақи тўланади ва солиқ ушланади. (Меҳнат Кодексининг 67-моддаси ва Бандлик Қонунининг 27-моддаси).

Ўзбекистон Республикасининг Солиқ Кодекси 58-моддаси «а» бандида белгиланишича, меҳнат биржаси (бандлик хизмати) томонидан тўланадиган ишсизлик бўйича нафақалар ва меҳнат шартномаси бекор қилинганда тўланадиган ишдан бўшатиш нафақаси (ўртача ойлик иш ҳақи микдоридаги) жисмоний шахсларнинг солиқ солинмайдиган даромадлари ҳисобланади.

***

- Ҳурматли таҳририят! Қуйидаги саволларимга тушунтириш беришингизни сўрайман:

1. Биринчи гуруҳ ногиронига қараб турганлик (парвариш қилганлик) учун алоҳида нафақа тўланадими?

2. Ҳомиладорлик ва бола туғилганида бериладиган нафақани олишим мумкинми?

3. Тўрт нафар болаларим учун нафақа олишга ҳуқуқим борми?

Аноржон ЎРОЛОВА,
Наманган вилояти, Поп тумани.

- Агар сизнинг қайнотангиз (қайнонангиз) кўзи ожизлик бўйича 1 гуруҳ ногирони бўлса, у кишининг пенсиясига энг кам ойлик иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида устама ҳақ қўшиб тўланади. Борди-ю оддий 1 гуруҳ ногирони бўлса, устама ҳақ микдори энг кам иш ҳақининг 75 фоизи миқдорида белгиланади. Шу боис 1 гуруҳ ногиронига қараб турганлик учун нафақа тўланмайди, аммо амалдаги Пенсия Қонунининг 37-моддасига асосан, 1 гуруҳ ногиронига қараб турилган вақт иш стажига қўшиб ҳисобланадиган меҳнат фаолиятига тенглаштирилади.

Сизнинг пилла етиштиришингизни ва 1 гуруҳ ногиронига қараб турганлигингизни эътиборга олган ҳолда, ҳомиладорлик ва туғиш нафақаларини олишга ҳуқуқингиз бор.

«Болали оилаларни давлат томонидан қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш тўғрисидаги» Президент Фармонига асосан, 16 ёшгача болаларга тўланадиган нафақаларни олиш учун зарур ҳужжатларни тайёрлаб, фуқароларни ўзини-ўзи бошқариш идораларига ариза билан мурожаат қилишингизни тавсия этамиз.

***

- Фуқароларнинг ариза ва шикоятларини кўриб чиқиш муддатлари ҳақида тушунтириш берилишини сўраймиз.

Бир гуруҳ ишчилар,Тошкент шаҳри.

- Ўзбекистон Республикаси «Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддасида белгиланишича, фуқароларни давлат идораларига, жамоат бирлашмаларига ва мансабдор шахсларига ёзган ариза, таклиф ва шикоятлари улардан келиб тушган кундан бошлаб, бир ой мобайнида қўшимча ўрганиш ва текшириш талаб қилинмайдиган ариза ва шикоятлар эса 15 кундан кечикмасдан ҳал қилиниши керак. Алоҳида ҳолларда, масалан қўшимча ва махсус текширишлар ўтказиш зарур бўлган шароитларда кўриб чиқиш муддати яна бир ойгача узайтирилиши мумкин. Шундай қилиб, мурожаатни кўриб чиқишнинг умумий муддати 2 ойдан ошмаслиги керак.

***

- Мен меҳнат пенсиясини расмийлаштираётганимда байрамлар муносабати билан берилган мукофотларни бухгалтер йиллик даромадимга қўшиб ҳисоблашдан бош тортди. Шу тўғрими?

А.ИСРОИЛОВ,
Тошкент шаҳри.

- Ўзбекистон Республикасининг «Фуқароларни давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги Қонунининг 32-моддасига мувофиқ, пенсияларни ҳисоблаб чиқариш учун иш ҳақига амалдаги қоидаларга кўра суғурта бадаллари олинадиган меҳнат ҳақининг барча турлари, шу жумладан мукофот пуллари ҳам қўшилади. Амалаги иш ҳақи тўлаш тизимида назарда тутилмаган бир марталик хусусиятга эга бўлган тўловлар бундан мустаснодир. Шунингдек, суғурта бадалларини ҳисоблаш ва тўлаш, ижтимоий суғурта маблағларини ҳисобга олиш ва сарфлаш тартиби тўғрисидаги қўлланманинг 8-бандига асосан суғурта баоллари жорий қилинмайдиган тўлов турлари рўйхатида байрамлар муносабати билан бериладиган мукофотлар кўзда тутилмаган. Демак, сизга тўланган мукофотлардан суғурта бадали ушлаган бўлса, корхона бухгалтерининг тутган иши нотўғри.

***

- Ишлаётган III гуруҳ ногиронига пенсия қандай микдорда тўланади?

О.АБДУРАИМОВ, Тошкент шаҳри.

- Ишлаётган пенсионерларга пенсия тўлаш тартибида белгиланишича, III гуруҳ ногиронлари ишлаётган бўлсалар, уларга тайинланган пенсия 50 фоиз миқдорида ва иш жойидан тўланади.

Саҳифани А. ПАРДАЕВ ва М. ҲАЙИТОВА тайёрлади

НОТАРИУС ҲУЗУРИДА

Сирдарё вилояти, Янгиер шаҳар иккинчи Давлат нотариал идорасининг нотариуси Мирзаҳошим Кенжаев билан бўлган суҳбатимиз нотариуслик фаолияти хусусида кечди.

- Абдуҳошим ака, кўпгина фуқароларимиз нотариуснинг вазифасини яхши тушунишмайди ва уларга ўз вақтида мурожаат қилмаганликлари боис қийин аҳволга тушиб қоладилар ёки кўп нарсани ютқазиб қўйишади...

- Тўғри таъкидлаяпсиз. Фуқароларимизнинг кўпчилиги давлат нотариусининг вазифаларини билмасликлари боис уларга мурожаат қилишни хаёлларига ҳам келтиришмайди ва кўпгина имкониятларини қўлдан бериб қўйишади.

1997 йил 1 мартдан бошлаб «Нотариат тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси қонуни амалга кирди. «Нотариат тўғрисида»ги Қонуннинг 1 боб, 1-моддасида Ўзбекистон Республикаси нотариатининг вазифаси тўғрисида шундай дейилган: «Ўзбекистон Республикаси нотариатининг вазифаси жисмоний ҳамда юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини нотариуслар томонидан қонунларда назарда тутилган нотариал ҳаракатларни амалга ошириш йўли билан ҳимоя қилишни таъминлашдан иборатдир».

Демак, Ўзбекистон Республикаси Давлат нотариуслари фуқароларнинг ҳар қандай қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда кўмаклашади, уларни ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтириб беради.

- Абдуҳошим ака, сиз Меҳнатобод туманида ҳам фаолият юритар экансиз. Туман миқёсида сизд дқандай тушунтириш ишлари олиб борилаяпти?

- Туман фуқаролари кўп вақтларини далада ўтказишади. Шунинг учун қонун асосида иш режамизга киритилган ҳуқуқ-тартибот тадбирларини ҳар бир хўжалик дала шийпонларига бориб, дала меҳнаткашларига Нотариат тўғрисидаги қонунларни, нотариал идораларда қандай нотариал ҳаракатлар амалга оширишини тушунтириб борамиз. Ундан ташқари қишлоқ фуқаролари йиғинларида, туман ташкилотларида, шифохоналарда, мактабларда ҳам ҳуқуқ-тартибот ишларини олиб борамиз.

- Аҳолидан кўпроқ қандай мазмундаги аризалар тушади?

- Нотариал идорамизга кўпроқ уй-жойлари, олди-сотди шартномалари тўғрисида тушган аризаларга қонун асосида эътибор қаратиб, ҳар бир фуқаронинг ишларини ўз вақтида қонуний ҳал этишга ҳаракат қиламиз.

Суҳбатдош: Сайёра ШОДИЕВА

Ҳуқуқий саҳифа

Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидалари бузилишининг олдини олишда Тошкент вилояти Пискент тумани Ички ишлар бўлими ходимларининг ҳам ҳиссаси катта. Суратда: туман ички ишлар бўлими йўл патрул хизмати нозири Машраб Ғаниев ҳайдовчи ҳужжатларини кўздан кечирмоқда.

Тадбиркорлар бурчаги

ИСЛОҲОТНИНГ МУҲИМ ЖАБҲАСИ

Республикамизда тадбиркорликни ривожлантиришга катта аҳамият берилмоқда. Бунинг учун зғрур ҳуқуқий замин яратилган. Бироқ тадбиркорларимизнинг ҳаммаси ҳам ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини тўлиқ билмайдилар. Шундан келиб чиқиб, рўзномамиз саҳифаларида тадбиркорларга ҳуқуқий маслаҳатлар бериб бориш мақсадида «Тадбиркор бурчаги» рукнини очдик. Бу рукн остида тадбиркорларнинг фаолиятига оид турли мақолалар, уларни қизиқтирган саволларга батафсил жавоблар бериб борамиз.

Республикамизда ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг асосий мақсади - бозор муносабатларини шакллантириш, бозорни турли-туман моллар ва хизматлар билан тўлдириб, истеъмолчиларнинг товарларни танлаб харид қилишларига кенг имкониятлар яратиб бериш, пировард натижада халқнинг турмуш шароитини фаровонлаштиришдан иборатдир. Шулардан келиб чиққан ҳолда мамлакатимизда тадбиркорлик фаолиятини яна ҳам ривожлантиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Шунга оид қонунчилик ҳужжатлари, Президентимиз фармонлари ва ҳукумат қарорлари қабул қилинган.

Тадбиркорларимиз ўз фаолиятларида ана шуларга асосланиб иш қуришлари керак бўлади. Тадбиркорлик аксарият ҳолларда мулк билан боғлиқ ҳолда ривожланади. Тадбиркорлик билан шуғулланмоқчи бўлганлар ўз хусусий мулкларини жалб этадилар. Қонунга мувофиқ тадбиркорнинг хусусий мулки ўз фаолиятини юргизиши асосида олган фойдаси, меҳнати учун олган иш ҳақи, сотиб олинган бошқа мулклари хусусийлаштириб олинган мулклар ва қонунда белгиланганидек, фуқаронинг шахсан ўзига тегишли ҳисобланадиган бошқа мулклардан ташкил топади. Тадбиркор ўз фаолиятини ана шу мулклар ҳисобидан ташкил этади. Аммо тадбиркорлик билан шуғулланиш учун мулкдор бўлиш ҳуқуқига эга бўлиши, яъни хусусий мулк эгаси бўлиб иш бошлаши шарт эмас. Балки ўзга шахсларнинг мулкидан қонунга мувофиқ фойдаланиш асосида ҳам тадбиркорликни ташкил этиш мумкин.

Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишнинг ўзига хос хусусиятларидан бири тадбиркорнинг таваккалчилик билан ишни ташкил қилишидир. Тадбиркор ўз фаолиятини амалга ошираётганида, шу фаолиятдан келиб тушадиган фойданинг ҳам, шунингдек, зарарнинг ҳам ўз зиммасида бўлишини аниқ билади. У ўзи ишлаб чиқараётган товарга, маҳсулотга, кўрсатаётган хизматга бўлган бозор талабини доимо ҳисобга олиб ва шу асосда ўз фаолияти тараққиётини мустақил белгилаб боради. Бу эса эркин бозор талабидан келиб чиқади.

Тадбиркорнинг ўзига хос хусусиятларидан яна бири - улар эгаллаган иқтисодий, ижтимоий ва ҳуқуқий мавқеидан қатъий назар ўзаро муносабатларда тенглигидир. Тадбиркорлар ўз фаолиятини бошлаш билан боғлиқ ишлаб чиқариш воситаларини харид қилиш, ишлаб чиқарган товарларни сотиш, хизмат кўрсатиш каби турли хилдаги муносабатларда тенг ҳуқуққа эга. Улар бир - бири билан ва истеъмолчилар билан фақат шартнома асосида ўзаро боғланиб туради. Шартнома тузишда ҳам, уни ижро этишда ҳам бири иккинчисига бўйсунмайди, итоат этмайди. Улар фақат ўзаро тузилган шартнома шартларига риоя этишга мажбур бўлади.

Шартнома шартлари бузилган тақдирда айбдор томон мулкий жавобгар бўлади. Тадбиркорлик фаолияти маълум бир шаклларга асосланиб олиб борилади. Тадбиркорлик Ўзбекистон Республикасининг «Тадбиркорлик тўғрисида»ги қонуни 5-моддасида белгиланишича:

а) якка тартибдаги фаолият асосида

б) ёлланма меҳнатни жалб этиш асосида

в) бир гуруҳ фуқаролар ва юридик шахслар томонидан амалга ошириладиган жамоа тадбиркорлиги ёки ҳамкорликдаги тадбиркорлик асосида олиб борилади.

Ана шу санаб ўтилган тадбиркорлик шаклларининг ҳар бири ўзига хос хусусиятга эга. Чунончи, якка тартибдаги тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланадиган фуқаро фақат ўзи мустақил фаолият кўрсатади.

Якка тартибдаги фаолият хусусий тадбиркорлик шаклларидан биридир. Бундай тадбиркорлик билан шуғулланувчи фуқаро ўзи яшаб турган жойдаги ҳокимликка ариза билан мурожаат этади. Унинг аризаси «Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан рўйхатга олганлик учун ундириладиган йиғим ва бундай шахсларни рўйхатга олиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 28 декабрда қабул қилинган Қонунига мувофиқ кўриб чиқилади. Бу қонунда белгиланишича рўйхатга олинганлик учун йиғимнинг энг юқори миқдори энг кам ойлик иш ҳақи миқдоридан ошмаслиги керак. Фуқаро ана шу йиғимни тўлаганлиги ҳақидаги ҳужжатни тақдим этганидан кейин унга аризасида кўрсатилган муддатга гувоҳнома берилади.

Жисмоний шахсга тадбиркор сифатида рўйхатга олганлик учун бериладиган гувоҳнома 3 нусхада расмийлаштирилади. Унинг бир нусхаси тадбиркор рўйхатга олинган жойдаги солиқ органига юборилади. Бу ҳужжатлар ҳеч қандай қўшимча келишувларсиз банкда ҳисоб китоб рўйхатини очиш ва зарур реквизитларни тайёрлаш учун асос бўлади.

Тадбиркорлик шаклларидан яна бири ёлланма меҳнат асосида яъни бошқа шахсларнинг меҳнатидан фойдаланган ҳолда фаолият юритишдан иборат. Ўзбекистон республикасининг «Мулкчилик тўғрисида»ги Қонунида хусусий мулк бошқа мулк шакллари билан бир хил мавқега эга эканлиги ҳуқуқий мустаҳкамланган эди. Ана шу асосда ёлланма меҳнатга ҳам рухсат этилиб, бу ҳақдаги қоидалар «Тадбиркорлик тўғрисида»ги қонунда ва бошқа қонунларда янада ривожлантирилади. Маълумки, собиқ иттифоқ даврида ёлланма меҳнатдан фойдаланиш манъ қилинди. Ёлланма меҳнатни қўллаш капиталистик эксплуатация ҳисобланиб, фуқароларнинг фақат давлат ва жамоат ташкилотларига қарашли корхоналарда ишлаши мажбурий эди.

Аммо бозор иқтисоди муносабатлари ва иқтисодий ислоҳотларнинг тобора шаклланиб бориши ҳамда хусусий мулкчилик тараққиёти асосида хусусий табиркорликнинг ривожланиши ёлланма меҳнатдан ҳам фдойдаланишни тақозо этади.

Шу туфайли хусусий тадбиркорлар ўзлари тузган корхоналарда ёлланма меҳнатдан фойдалана бошладилар. Давлат ва жамоат ташкилотларидаги меҳнатни ёлланма меҳнат деб бўлмайди. Ёлланма меҳнатдан фойдаланиш учун албатта хусусий корхона ташкил этилган бўлиши лозим.

Хусусий корхона эса ҳар қандай фуқаронинг хусусий мулки асосида ёки давлатга, жамоат ташкилотларига ёки кооператив ва бошқа субъектларга тегишли корхоналар мулкининг ҳаммасини ёки бир қисмини сотиб олиши орқали ташкил этилиши мумкин. Хусусий корхонани ташкил этиш истагини билдирган шахс, ўзи яшаб турган туман, шаҳар ва шаҳардаги туманлар ҳокимиятига ариза ҳамда шу аризага қўшиб Республикамизда амалий бўлган бир ойлик энг кам иш ҳақи миқдорида бадал тўланганлиги тўғрисидаги квитанцияни ва корхонани рўйхатдан ўтказиш учун зарур бўлган бошқа ҳужжатларни тақдим этиши керак. Бундай ҳужжатлар корхонани тузиш ҳақида қарор, яъни фуқаронинг хусусий корхона тузиш ҳақидаги аризаси ёки хусусий корхона ташкил этиш истагини билдирган фуқаролар таъсис йиғилишининг баёни, таъсис шартномаси ёки таъсис йиғилишининг нотариал идора томонидан тасдиқланган нусхаси, таъсисчилар томонидан тасдиқланган корхона устави ёки низомининг лойиҳаси (икки нусхада) муҳр ва бурчакли штамп намунаси (2 нусхада) ва бошқалар ҳисобланади. Хусусий корхонанинг ўзига хослигини белгиловчи асосий ҳужжатларидан бири унинг устави - низомидир. Ҳокимликка тақдим этилаётган хусусий корхона уставида ёки низомида корхонанинг номи ва манзилгоҳи, корхонанинг фаолият соҳаси, мақсади ва вазифалари, корхонанинг мулки ва мулкнинг вужудга келиш асослари, корхонани бошқариш тартиби корхонада меҳнат қилиш ва унга ҳақ тўлаш тартиби, корхонанинг молиявий хўжалик фаолияти натижаларини ҳисоб-китоб ва назорат қилиш тартиби, корхонани тугатиш ва уни қайта ташкил этиш тартиби кўрсатилади. Ана шу ҳужжатлар аризага қўшиб топширилганидан сўнг хусусий корхона уч кун ичида рўйхатга олинади ёки асосли равишда рад этилади. Агар корхона белгиланган муддатда давлат рўйхатидан ўтказилмаса ёки тадбиркор корхонани рўйхатдан ўтказилмаслик сабабларини асоссиз деб ҳисобласа, хўжалик судига мурожаат қилиши мумкин.

Тадбиркор фуқароларнинг хусусий мулки шаклидаги корхона Ўзбдекистон Республикасининг «Тадбиркорлик тўғрисидаги»,»Корхоналар тўғрисидаги»,»Мулкчилик тўғрисидаги» ва бошқа қонунларига ҳамда «Хусусий тадбиркорлик тўғрисида»ги низомига амал қилиб ишлайди.

Хусусий корхоналар ўзи жойлашган ердаги туман, шаҳар ва шаҳарлардаги туман ҳокимлигида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб юридик шахс мақомини олади, ўз мустақил балансига, муҳрига ва банкларда ҳисоб-китоб рақамларига эга бўлади.

Тадбиркорлар ва ишбилармонларнинг фаолиятлари белгиланган қонун-қоидалар асосида ташкил этилиши, самарали пировард натижаларига эришиши тадбиркорликни янада кенгайтириш учун мустаҳкам замин яратади.

Бобоқул ИБРАТОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори.

ЎЗБЕКИСТОН — ЮНЕСКО: ҲАМКОРЛИК ЙЎЛИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Таълим, фан ва маданият бўйича махсус бўлинмаси — ЮНЕСКО ташкил топганига 51 йил тўлди.

1945 йили жаҳонда ялпи тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадларини кўзловчи Бирлашган Миллатлар Ташкилоти тузилгач, бирин-кетин унинг таркибига кирувчи бошқа бўлинмалар ва махсус дастурлар ҳам ташкил этила бошлади. 1946 йилнинг 4 ноябрида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Таълим, фан ва маданият бўйича махсус бўлинмаси (ЮНЕСКО)ни ташкил этиш тўғрисидаги Қарор қабул қилинди. Мазкур янги тузилма жаҳон миқёсида қадимий меросни, тарихий ёдгорлик намуналарини асраб-авайлаш ва авлодларга яхши сақланган ҳолда етказиш мақсадларига қаратилган эди. Бош Қароргоҳи Франция пойтахти Парижда жойлашган ушбу нуфузли тузилмага жаҳоннинг 160 дан ортиқ давлатлари аъзо бўлганлар. Шу жумладан, мустақил давлатимиз Ўзбекистон ҳам ЮНЕСКОга тенг ҳуқуқли аъзо сифатида қабул қилинган.

Шуни таъкидлаш керакки, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти таркибидаги ЮНЕСКО тузилмаси ҳали юртимиз истиқлолга эришмасидан олдиноқ Ўзбекистонга катта қизиқиш билан қарар эди. Бу нуфузли халқаро ташкилот ўзбек халқининг жаҳон маданияти хазинасига қўшган улкан ҳиссасини ҳисобга олиб, буюк қомусий алломалар Абу Райҳон Беруний ва Абу Али ибн Сино таваллудларининг 1000 йилликларини, азим шаҳар Тошкентнинг 2000 йиллик тўйини жаҳон миқёсида нишонланишига эришган эди.

Ўзбекистон билан ЮНЕСКО ўртасидаги муносабатлар мамлакатимиз мустақилликка эришганидан сўнг янги босқичга кўтарилди. 1993 йилнинг 26 октябрида ЮНЕСКО Ўзбекистон Республикасини ўз аъзолари сафига қўшиш тўғрисида Қарор қабул қилди. Ўша кезлардаёқ ЮНЕСКО дастурига буюк мунажжим ва давлат арбоби Мирзо Улуғбек таваллудининг 600 йиллик юбилейини жаҳонда кенг нишонлаш таклифи киритилган эди. Улуғ аллома бобомизнинг қутлуғ тўйи Париждаги ЮНЕСКО қароргоҳида нишонланди. Бу тантана Ўзбекистон билан ЮНЕСКО ўртасидаги ҳамкорликнинг янги асосдаги ривожини бошлаб берди.

Икки ўртадаги ўзаро ҳамкорликнинг самарали бўлишида мамлакатимизда Ўзбекистон Республикасининг ЮНЕСКО ишлар бўйича миллий комиссияси тузилиши муҳим аҳамиятга эга бўлди. Шунингдек, 1995 йилда ЮНЕСКО Бош директори Федерико Майорнинг юртимизга қилган илк ташрифи, унинг Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов билан олиб борган музокаралари ва давлатимиз билан ушбу ташкилот ўртасидаги ҳамкорлик Меморандумининг имзолангани ўзаро муносабатларни янада юқори поғоналарга кўтарди. Шунингдек, ўша йилиёқ Самарқандда ЮНЕСКОнинг Марказий Осиё тадқиқотлари халқаро институти очилди. Хуллас, Федерико Майорнинг ўзи айтиб ўтганидек, «1995 йилда Ўзбекистон ЮНЕСКО учун энг улкан кашфиёт бўлиб қолди».

ЮНЕСКОнинг 1995 йилги 28-Бош Ассамблеясида буюк Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигини халқаро миқёсда нишонлаш тўғрисидаги Қарор қабул қилинди. Ушбу ҳужжатнинг қабул қилиниши ЮНЕСКО тимсолида бутун жаҳон ҳамжамиятининг Ўзбекистон ва унинг ўтмишига бўлган эътибори қанчалар кучли эканини кўрсатди. 1996 йилнинг баҳорида Париждаги ЮНЕСКО қароргоҳида яна Ўзбекистон мадҳияси янгради. Дунё жамоатчилиги соҳибқирон Амир Темурнинг қутлуғ санасини нишонлади. Бир ҳафта давом этган бу тантаналарда юртбошимиз Ислом Каримов ҳамда Франция Президенти Жак Ширакнинг ҳам иштирок этишлари Соҳибқирон даври анъаналари ° давлатлараро дўстлик ва ҳамжиҳатлик ғоялари бугун ҳам амалда эканлигини исбот этди. Париждаги Амир Темур юбилейи тантаналари доирасида «Темурийлар даврида фан, мадания ва таълим равнақи» мавзуида йирик халқаро анжуман бўлиб ўтди. Унда жаҳоннинг ўттиздан ортиқ давлатлари вакиллари иштирок этиб, Амир Темур ва унинг ворислари даврида гуллаб-яшнаган фан ва маданият, оламни лол этган адабиёт ва санъат хусусида тўлқинланиб сўзладилар. Парижда бошланган бу тантаналар 1996 йилнинг октябрь ойида Тошкентда якунланди. 18 октябрь куни Тошкент ҳамда Соҳибқирон салтанатининг бош шаҳри бўлган қадимий Самарқандда катта тўю тантана бўлиб ўтди. Мазкур тантаналар ҳам ЮНЕСКО ташкилотининг бевосита иштирокида ўтказилди.

ЮНЕСКО билан Ўзбекистон ҳамкорлиги чегара билмас даражада кенгайиб бораётганлиги яқиндагина нишонланган қадимий Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллик тўйларида ҳам яққол намоён бўлди. Ўзбекистоннинг бу икки дурдонаси байрамини халқаро миқёсда нишонлашга катта ҳисса қўшган ЮНЕСКО ташкилоти ҳар икки шаҳар тарихий обидаларини асраш ва таъмирлашда ҳам ташаббус кўрсатмоқда. Бухоро ва Хиванинг 2500 йиллик тантаналарида иштирок этган ташкилотнинг Ўзбекистондаги расмий вакили Барри Лейн айтиб ўтганидек, бу шаҳарларни асраб-авайлаш ва 21 асрда ҳам яхши сақланиб қолиниши умумжаҳон ишидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 1996 йили Парижда бўлган Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги тантаналарида сўзлаган нутқида шундай деган эди: **«Биз ЮНЕСКОни Ўзбекистоннинг маданий ва маънавий бойликлари билан жаҳонни, ўз навбатида дунё маданияти билан халқимизни таништирадиган обрўли ташкилот деб биламиз»**. Мана шу эътирофнинг ўзи ЮНЕСКО билан Ўзбекистон ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари мустаҳкам ва келажаги порлоқлигидан далолат беради.

Хайрулло НУРИДДИНОВ,
шарҳловчи

ТОЖИКИСТОН ДИЁРИДА ТИНЧЛИК БЎЛСИН!

Беш йилдирки, қўшни Тожикистонда нотинчлик ва беқарорлик ҳукм сурмоқда. Маълум бир доиралар манфаати тўқнашувидан келиб чиққан қуролли можаролар мамлакат учун қимматга тушмоқда. Ўлка ҳукумати ҳам қараб турмай вазиятни барқарорлаштиришга ҳаракат қилмоқда. 15 сентябрь куни Душанбеда миллий ярашн комиссия таъсис этилиши тарафларни келиштириш сари дастлабки қадамлардан бўлди. 18 сентябрда Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов ва бирлашган тожик мухолифати раҳбари Саид Абдулла Нурий ўртасидаги учрашув ҳам мамлакатдаги кескин вазиятни анча юмшатди. Аҳдлашувга мувофиқ тез кунларда мухолифат жангарилари ҳукумат қўшинлари сафига сафарбар қилиниши ва мухолифат вакиллари ҳукумат таркибидан жой олиши керак эди. Ваъдалар бажарилишига киришилиб, Тавли дарёда тожик мухолифатчилари 79 нафар ҳукумат қўшинларини асирликдан озод қилди. Ўз навбатида ҳукумат ҳам ўз қамоқхоналарида тутқин этилган 125 нафар мухолифатчиларини озодликка чиқарди.

Бироқ қора ниятли кишилар бу ерда вазиятнинг барқарорлашувига ҳали-ҳануз халақит бермоқдалар. Келишувлардаги самарали натижаларни кўра олмасдан турли хил иғволар тарқатиб, у ёки бу томонни чалғитишга ҳаракат қилмоқдалар. 10 сентябрдан шу кунга қадар Миллий ярашн комиссияси биноси атрофида 15 марта портлаш юз берди. 27—28 октябрь кунлари. Тожикистон Республикасининг Ўзбекистон чегарасига яқин Турсунзода туманида ҳукумат қўшинларининг ҳукуматга қарши йўналишдаги мухолиф жангарилар тўдаси билан қуролли тўқнашуви келиб чиқди.

Хўш, аҳвол нега бу томонга қараб ўзгарди? Қандай қилиб жангарилар сарҳадларда пайдо бўлдилар? Уларнинг муддаолари нима?

Маълумки, Россия оммавий ахборот воситалари бу можароларда Ўзбекистон давлати қўли борлиги ҳақида айюҳаннос солмоқдалар. Гўёки жангарилар юртимиз ҳудудидан ўтиб ҳужум бошлаган эмишлар. Россия оммавий ахборот воситалари чиқишларида асос йўқ. Бу чиқишлар ўзбек ва тожик халқини бирбирига қарама-қарши қўймоқчи кучларнинг сиёсий найранги холос. Қўшнимиздаги нотинч аҳвол бизни ҳам бефарқ қолдиролмайди. Зотан қўшнинг тинч, сен тинч. Шу билан бирга динимиз, тарихимиз, қадриятларимиз бири-бирига туташ. Қадим-қадимдан ўзбек-тожик қадрдон оға-ини ҳисобланган. Ҳозирги кунда ушбу халқлар ўртасида гина-кудрат уруғини сочиб бир-бирига гиж-гижлашга уринаётган айрим разил кишилар топилади. Улар давлатимиз ютуқларига ёмон кўзлар билан боқадилар. Имкон бўлса, бузғувчи гуруҳлар зиддиятлар оловини ёқиб, дўстлик ришталарини узиб ташлашга ҳаракат қиладилар. Бу ҳақда юртбошимиз Ислом Каримов ҳам 30 октябрь кунги Венгрия ва Ўзбекистон Президентларининг матбуот анжуманида атрофлича тўхталиб ўтди ва сиёсий даъволарни инкор этди.

Ўзбек халқи Тожикистон халқининг фаровон турмуш кечиришига энг манфаатдордир. Маълумки, бугунда Республикамиз чегарадош диёрдаги ҳарбий сиёсий мажораларни тинч йўл билан ҳал қилишга ва уларни олдини олишга қаратилган ҳар қандай тадбирларни, амалий қадамларни қўллаб-қувватламоқда. 23 октябрда МДҲга аъзо Давлатлар раҳбарлари Кенгашининг навбатдаги мажлисида ҳам ушбу масалалар тўғрисида фикр юритилди. Ташқи ишлар вазиримиз Абдулазиз Комилов ҳам БМТ Бош Ассамблеясининг яқинда Нью-Йоркда бўлиб ўтган 52-сессиясида сўзга чиқиб, минтақадаги оғриқ нуқталарда тинчликни таъминлаш тўғрисида баъзи бир фикр мулоҳазаларни ўртага ташлади.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, тожик элида мустаҳкам тинчлик ва барқарорликнинг ўрнатилиши айниқса Ўзбекистон Республикаси учун қўл келади. Чунки биринчи галда, наркотик моддалар ва қурол-яроғ билан ғайри қонуний савдо қилиб, уларни Тожикистон — Ўзбекистон чегарасидан олиб ўтиш, шунингдек, уюшган, жиноятчилик ва террорчиликка қарши кураш билан боғлиқ масалалар ҳал бўларди. Иккинчидан, можароларнинг ёйилиб, жамиятимизга таҳдид солинишининг олди олинарди. 28 октябрь кунги Термиз шаҳрида бўлиб ўтган Тожикистон — Ўзбекистон хавфсизлик хизмати, чегара қўшинлари Ташқи ишлар ва Ички ишлар вазирликлари раҳбарлари учрашуви ҳам айни шу муаммоларга бағишланди.

Республикамизнинг қўшни Тожикистон халқи билан дўстлик ришталари мустаҳкам. Икки халқ ўртасида қардошлик алоқалари абадул-абад давом этаверади. Президентимиз таъкидлаганидек, «Фақат сиёсий музокаралар йўли билангина жафокаш Тожикистон диёрида тинчлик ва барқарорликка эришиш мумкин, бу муаммони ҳарбий йўл билан ҳал қилиб бўлмайди. Ниҳоят, ўзаро келишувга эришиш учун сиёсий иродани намойиш қилиш керак».

Қобилбек КАРИМБЕКОВ,
Шерхон ҚОРАЕВ,
сиёсий шарҳловчилар

ЧИРОҚЧИДА КОНСЕРВА ЗАВОДИ

Чироқчи туманида консерва заводининг дастлабки навбати ишга тушганига унчалик кўп вақт бўлгани йўқ. Завод қисқа давр ичида туман хўжаликларидан помидор маҳсулоти қабул қилиб, ҳозиргача 176 минг дона шартли банка томат пастаси тайёрлади. Айни пайтда завод жамоаси 8 тонна халқ истеъмоли учун тузланган помидор ҳозирлаб қўйди.

Заводда туман хўжаликларидан маҳсулот қабул қилиш билан бирга қурилиш ишлари ҳам жадал олиб борилмоқда. Келгуси йилдан бошлаб, завод туман хўжаликларида турли хил қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаб консерва маҳсулотлари ишлаб чиқара бошлайди.

Спорт

ОЛДИНДА СИНОВ БОР

Андижонда футбол бўйича иккинчи лига жамоалари ўртасидаги вилоят чемпионати якун топди. Мазкур ўйин беш ойга яқин давом этган эди. Яқинда биринчи ўрин учун курашаётган энг кучли жамоаларнинг охирги беллашуви бўлди. Мазкур беллашувда майдонга биринчи бўлиб тушган Асака шаҳрининг «Динамо» ҳамда Қўрғонтепадан «Савай» жамоалари ўзаро тўп суришди. Иккала жамоанинг футболчилари ҳам ўз мухлисларини ҳаяжонга сола олдилар. Айниқса, қўрғонтепаликлар биринчи тўпни рақиб дарвозасига кирита олгач, ўйин завқли тус олди. Аммо, асакалик футболчилар эсанкираб қолмай, шиддат билан ғалаба сари интила олгани зафар келтирди. «Динамо» ўйинчилари 5:1 ҳисобида ғалаба қозониб, вилоят ғолиби бўлдилар.

Балиқчи туманининг «Солиқчи» жамоаси Хўжаободнинг «Навигул» футбол клуби билан беллашди. Балиқчиликлар 2:0 ҳисобида ғолиб бўлдилар. Натижада «Солиқчи» жамоаси 12 очко билан иккинчи, Қўрғонтепанинг «Савай» футболчилари эса 9 очко тўплаб учинчи ўринни эгаллашди.

Асака шаҳрининг «Динамо» жамоаси бу йилги Андижон вилоят кубогини қўлга киритибгина қолмай, вилоят чемпиони унвонига ҳам сазовор бўлди. Улар олдида яна бир ҳал қилувчи, ҳаяжонли синов бор. Улар 1-лигага бориладиган ўтиш турнирида қатнашиб, вилоятлари спорт шарафини ҳимоя қилишлари лозим.

Муҳаммад ҚОДИР.

Ҳаво бирдан совиб кетди-я!

БАРЧА ЁҚТИРАДИГАН ИЧИМЛИК

Бир афсонада айтилишича, бундан беш йиллар муқаддам шамол бир нечта чой баргини учириб келиб афсонавий Хитой императори Шень Нун ушлаб турган қайнаган сув солинган идишга туширади. Шунда ҳукмдор чой барги тушган суюқликдан татиб кўриб, бу оддий сувга қараганда мазали эканлигини маълум қилади. Бунинг устига у бу ичимликни баъзи касалликларни, чунончи шамоллаш ўпкага инфекция тушиши ва бошда пайдо бўладиган шишларни даволашда фойдаланишни тавсия қилади.

Эҳтимол Шеннинг бу иши бемаънироқ кўриниши мумкин. Бироқ ҳозирги замон тадқиқотчилари-биохимиклари чойнинг шифобахшлигини уни касалликларни олдини олиш ва умрни узайтириш хусусиятига эга эканлигини аниқлашган. Валхалледаги (Нью-Йорк штати) Америка соғлиқни сақлаш тадқиқот марказининг аъзоси доктор Жон Вайсбургернинг сўзларига қараганда чойнинг таркибида сурункали касалликлар — инсульт, инфаркт ва баъзи бир рак шишларини пайдо бўлишини кечиктирувчи компонентлар бор.

Чой ҳозирда жуда кўп тарқалган тишдаги касаллик — кариесни олдини ҳам олади. Бу албатта, ҳаммани қувонтирадиган гап. Чунки чой сувдан кейин энг кўп истеъмол қилинадиган ичимлик.

Чойнинг фойдаси нимада? Аввалдан маълумки, чой кўпчиликни у ёки бу касалликдан қутқариб қолган — чунки қайнаган сувда микроблар бўлмайди. Бироқ тадқиқотчилар бу ғаройиб ичимлик яна қандай шифобахш хусусиятларга эга эканлигини текширмоқдалар.

Маълумки, чой тропик ва субтропик мамлакатларда етиштирилади. Ҳозирда маълум бўлган уч минг турдан ортиқ чой нави Camellia sinensis ўсимлиги ва унинг гибридларидан яратилган. Чой барглари йиғиб олингач, у қайта ишланади. Натижада уч хил — қора, кўк ва қизил рангли чойлар ҳосил бўлади.

Дунё бўйича йиғиб олинган чой баргларининг тўртдан уч қисмидан қора чой тайёрланадики, бу хил чойни кўпроқ Европа ва америкаликлар истеъмол қиладилар. Йиғилган барглар майдаланиб, офтобда қуритилиши жараёнида унда баъзи бир кимёвий ўзгаришлар содир бўлади. Барглар қуриган сари тўқ жигарранг тус олиб, ҳушбўйлашади.

Кўк чой энг қадимги бўлиб, уни асосан Хитой ва Япония аҳолиси хуш кўради. Кўк чойни тайёрлаш технологияси жуда осон. Барглар фақат қуритилади холос. Қизил чой тайёрлаш унга қараганда сал бошқачароқ. Чойларни ҳамма тури таркибида флавоноид бўлган полифенель бирикмаси бўлиб, улар шифобахш хусусиятта эга. Флавоноидлар анти-оксидентлар бўлиб, улар хужайраларни жароҳатланишдан асрайди. Кўк чой таркибида кучли таъсир этувчи антиоксиденти топилган. Ратджерс университетининг олими биохимик Аллан Конн сўзларига қараганда, қора чой таркибида ҳам шунга ўхшаш касалликларга қарши курашувчи модда мавжуд.

Голландия олимларининг тадқиқотлари шуни кўрсатдики, кунига 4—5 стакан чой ичган эркакларда 1—2 стакан чой ичганларга қараганда инсульт 70 фоиз камроқ учрайди. Уларнинг 1993 йили олиб борган тажрибалари қора чойни истеъмол қилганлардан инфаркт камроқ учраганлиги, ҳатто у ўлимга ҳам сабаб бўлганлигини кўрсатган.

Висконсинс университети қошидаги артериал тромбозларни олдини олиш марказининг директор Жон Фолтс касалликларга қарши курашиш вазифасини флавоноидлар бажаради, деб ҳисоблайди. Унинг фикрича, флавоноидлар қонли таначаларни бирбирига ёпишишига йўл қўймай бу билан инфаркт ва кўп ҳолларда инсультни олдини олар экан. Мева ва сабзавотларни меёрида истеъмол қилиш билан бирга унча қиммат турмайдиган чойни ичиб туриш — касалликларга чалинишни бирмунча камайтиради, — деб таъкидлайди Вайсбургер.

Кейс Уэстерн Резерв университети тадқиқотчиларининг илмий изланишлари шуни кўрсатдики, қуёш куйдирган танада кўп ҳолларда тери раки касаллиги пайдо бўлади. Уни даволашда кўк чой 90 фоиз фойда бериши аниқланди. Олимлар шуни таъкидлайдиларки, чой рак касаллигининг барча турларини эмас, балки баъзи турларининг олдини олиш хусусиятига эга.

Чойнинг таркибида фтор бўлгани боис тишнинг эмал қисмини бақувват қилиб, кариесни олдини олади. Япон олимларининг фикрича, чой тишда тош пайдо бўлиши олдини олиб, милк касалликларига сабаб бўлувчи бактерияларни ҳам ўлдирар экан.

Чой устида кўпдан бери шуғулланаётган олим Вайсбургернинг фикрига қараганда, чой кишини кайфиятини ҳам кўтаради. Уни кунига 4—5 марта ичиш фойдали, унга сут, лимон қўшиб ичганда шифобахшлик хусусияти камаядими-йўқми бу ҳам ўрганилмаган, бироқ шакар қўшилганда тишнинг емирилишига олиб келиши мумкин. Шунинг учун чойни ўзини ичган маъқулроқ.

Сурайё **КАРИМОВА** тайёрлади.

«Фил суриб, от ўйнатиб»

СОВРИНЛАР ЭГАЛАРИНИ ТОПДИ

Халқаро шахмат Федерацияси ФИДЕ қонун-қоидаларида мусобақалар ўтказишнинг бир қанча усуллари кўрсатилган бўлиб, мутасаддилар шароитга қараб улардан бирини танлаб олишлари мумкин. Куни кеча Тошкентда ниҳоясига етган болалар халқаро турнирида иштирокчилар кўпу муддат чекланганлигини ҳисобга олган ҳолда биз швейцарча усулни танладик, зеро, бу усул вақтни тежаш билан бир қаторда кун сайин қатнашчиларнинг сарасини саракка, пучагина пучакка ажратиб берар экан, кураш жараёни болаларга хуш келади.

Аввал хабар берганимиздек, биринчи болалар халқаро турнирининг ўғил болалар гуруҳида 56 нафар ўсмир иштирок этди. Улар жами 200 га яқин учрашув ўтказдилар. Шулардан баъзиларида юз берган воқеалардан сўзламасак бўлмас. Мусобақа ўрталарида барча рақибларини доғда қолдирган самарқандлик спорт устаси Иброҳим Ҳамроқулов билан тошкентлик спорт усталигига номзод Сергей Қаюмов тахта узра учрашди. Оқ доналарни сурган Қаюмов сицилианча ҳимояда асосий йўлларни четлаб, курашни назарияда кам учрайдиган вазиятга интилди. Сабаби, ўзидан кучлироқ рақибни ўзига хос курашга чорлаш эди. Катталар ўртасидаги Республика чемпионатларида ҳатто ўсмирлар орасида жаҳон биринчилигида дона суриб суяги қотиб бораётган Иброҳим бу галги ёш рақибининг «чалкаштириш» ниятини бузиб Қаюмовнинг ўзини «каттакўча» га олиб чиқиб қўйди. Моддий талофатга учраган С.Қаюмов 21 юришдаёқ мағлубиятини тан олди. Иброҳим атиги 2 бор дуранггга имзо чекиб, қолган 7 учрашувда ғолиб чиқди ва 9 имкониятдан 8 очко тўплаб, халқаро турнирда ишонарли зафар қучди. Кейинги совринли ўринлар Тошкент вакиллари Аҳмад Бобоев, С.Қаюмов, Жасур Мажидов, Антон Филиповларга насиб этди.

Республикамизга бир эмас 3 нафар халқаро гроссмейстерни етиштириб берган Чирчиқлик Севара Юсупалиеванинг ҳам она шаҳри. Кейинги уч йил орасида у оддий ҳаваскорликдаги етакчи шахматчиларимиз сафига кўтарилди. Халқаро турнирда ҳам ўзини кўрсатишга улгурди. Унинг энг яхши хусусияти ҳар қандай чалкаш вазиятда ҳам ўзини йўқотиб қўймайди. Ҳужумга ўч. Бу турнирда ҳам пешқадамликни ҳеч кимга бермади - 9 имкониятдан 8 очко тўплаб 32 иштирокчи орасида биринчи бўлди. Ундан ярим очко ортда қолган Елена Левушкина иккинчи ўринга кўтарилди. Команда ҳисобида (улар таркибида 4 ўсмир ва 2 нафар қиз шахматчи бўлиб) 54 имкониятда 43,5 очко жамғарган пойтахт вакиллари бош соврин эгаси бўлдилар. Иккинчи ўрин 34,5 очко олган самарқандликларга насиб этган бўлса, Қорақалпоғистон республикаси шахматчилари 30,5 очко билан учинчи бўлишлари улар учун кутилмаган, аммо жуда фахрли ғалаба бўлди. Бунда уларнинг мураббийси 65 ёшли Турсунбой Сеитназаровнинг хизматлари алоҳида мақтовга сазовордир.

Турнир низомига кўра ўз ёш тоифалари бўйича ҳам ғолиблар аниқланди. 10 ёшгача бўлганлар орасида самарқандлик Ҳамроқуловларнинг кенжаси Жўрабек, қизлардан эса Елена Ким, 12 ёшгачиликлар орасида Б.Қўчқоров билан Катя Корбут, 14 ёшлилардан А.Рубинов, И.Баркновскаялар ғолиб деб топилди. Ғолиблар учун таъсис этилган ўттизга яқин қимматбаҳо соврин ва республика давлат спорт қўмитаси дипломларини «Труд» газетасининг Ўзбекистондаги мухбири В.Бирюков ва мусобақа бош ҳаками И.Қаюмова топширди. Мусобақа байроғини кўтаришга бўлғуси улкан шахматчимиз 10 ёшли Жўрабек Ҳамроқулов мушарраф этилди. Ҳар жиҳатдан мароқли ўтган бу халқаро турнир келаси йилда янада нуфузлироқ бўлади, деган умид билдирилди.

Мамажон МУХИДДИНОВ,
халқаро ҳакам.

Ибратли ҳикоятлар

ЮЛДУЗШУНОС

Амиралмўминин Али алайҳиссалом ва саҳобалар отларда Наҳарвон тарафга кетмоқда эдилар. Бир пайт саҳобалардан бири ўзлари билан йўлда кетаётган бир кишини Ҳазрат Алининг қошига олиб келди. Ва деди:

— Ё Амиралмўминин! Бу киши юлдузшунос экан, сизга бир гап айтмоқчи бўляпти.

Юлдузшунос:

— Ё Амиралмўминин! Бу пайтда юриш қилманг, бирикки соат ўтгач, ҳаракат қилсангиз ишингиз юришади.

— Нега?

— Чунки юлдузларнинг туриши шундан далолат бермоқдаки, кимки шу соатда бирор ишга ҳаракат қилса, албатта зарар кўради. Агар мен айтган соатда иш бошласангиз, зафарлар қучиб, мақсадингизга етасиз.

Шунда Амиралмўминин дедилар:

— Бу отим туғадиган. Сен унинг нима туғишини айтиб бера оласанми?

— Агар ўтириб ҳисобласам, айта оламан.

Амиралмўминин дедилар:

— Ёлғон гапирдинг! Чунки қуръонда шундай дейилган:

— Худодан ташқари ҳеч ким ниҳон нарсалардан огоҳ эмасдир. Отнинг қорнида ўғил ёки қиз борлигини ҳам фақат Аллоҳ билади. Кейин ҳалойиққа хитоб қилиб дедилар:

— Агар сиз бу кишининг йўлидан юрсангиз, у каби коҳинга айланасиз. Коҳинлар сеҳргарлар билан бир қатордадирлар. Уларнинг жойи жаҳаннамдадир.

Шу пайт Амиралмўминин осмонга қараб, Аллоҳдан мадад сўраб, бир дуо ўқидилар ва юлдузшуносга қараб дедилар:

— Биз айтганларингнинг тескарисини қиламиз, худди шу соатда жангга кирамиз.

Амиралмўминин лашкардагиларни тезда жангга киришга чақирдилар ва душманни енгиб, ғалаба байроғи билан қайтдилар.

БАҲРИДДИН МАҚСУД
ўғли тайёрлади.

«ДУНЁНИНГ ЕТТИ ХАТОСИ»

Айтишларига кўра, Махатма Ганди рўйхат тузиб, уни «Дунёнинг етти хатоси» деб атаган. Улар қуйидагилар:

* Меҳнатсиз бойлик.
* Виждонсиз лаззатланиш.
* Одобсиз билим.
* Меҳр-шафқатсиз тижорат.
* Инсонга хизмат қилмайдиган илм.
* Эътиқодсиз сажда.
* Мақсадсиз сиёсат.

Тахмин қилишларича, М.Гандининг набираси Арун Ганди ҳам мазкур рўйхатга саккизинчи иборани қўшган.

* Мажбуриятсиз ҳуқуқ.

Мазкур рўйхатга сиз ҳам нималардир қўшимча қилишингиз мумкин. Бироқ бу борада жиддий бош қотиришингизга тўғри келади.

Неъмат РАФИҚОВ
тайёрлади.

БОЛАНИНГ ТИЛИ ШИРИН

Ака укасига ҳадеб, «Битта кўйлакни сендан кўра ортиқ йиртганман. Иш буюрсам қайтармагин», деяверарди. Бир куни укасининг қайсарлиги тутди. Шоҳ-шаббага кўйлагини илинтириб йиртди.

— Нега атайин кўйлагингни йиртасан? — ҳайрон бўлди акаси.

— Сиз қанча кўйлак йиртган бўлсангиз, меники ҳам шунча бўлди. Энди менга ҳадеб иш буюра олмайсиз, — деди укаси.

* * *

— Сени йўлга солай деб, хатоингни тушунтирсам баравар олишма. Сендек вақтимда отамнинг юзига тик қараган эмасман, — насиҳат қилди ота ўглига.

— Кейинчалик катта бўлганингизда тик қараганмисиз? — сўради ўғил қизиқиш билан.

* * *

Бир таниш одам боғбон амакига:

— Қалай, даладаги катта боғда узумлар пишай деб қолдими. Тезроқ пиширинг. Узумхўрликка ўтамиз, — деди ҳазиллашиб.

— Шошилсангиз олов ёқиб бўлсаям пиширворамиз, — ҳозилга ҳазил қилди амаки. Бувасининг сўзини чин деб ўйлаган невара:

— Вой, унда далада қозонни қаердан топамиз? — деди.

* * *

Юнус дадасининг кетмонини уйнаб, тошга уриб олди.

— Энди дадангга кўринма, — огоҳлантирди ойиси.

— Унда ойижон, мен кўчага кетдим, сизга ҳам кўринмай қуяқолай, ошхонанинг пичоги ҳам утмас булиб қолди, — кўчага чопди Юнус.

ҒАНИ АБДУЛЛАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ МУАССИС ИШОНЧ

Бош муҳаррир:
Саидакром САИДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф. МУЛЛАЖАНОВ, М. ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТУЛАҒАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА,Х.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78

БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш - 56-85-43. Тижорат ва ҳуқуқ -56-85-66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24, Фарғонада - 24-58-43, Урганчда - 6-03-40, Қаршида - 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165,
Тошкент шаҳри, "Правда Востока" кўчаси, 24-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64560 ; 64561.

Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Формати А-2. ҳажми 2 босма табоқ

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Буюртма Г— 0756. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди 21.00. Масъул навбатчи: Садоқат ФАЙЗИЕВА 1 2 3 4 5 6